У МІСТІ ЛЕВА

ВІРА І СВІТЛО

стор. 6–7

МИСТЕЦТВО

КОЛЬОРОВІ СТЕЖИНИ

стор. 13

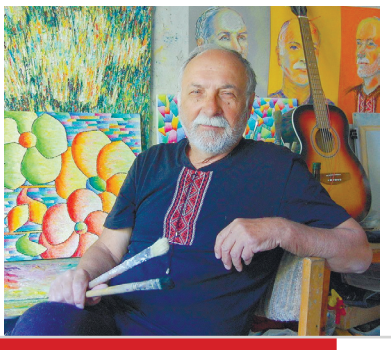

ФЕСТИВАЛІ

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

стор. 14

cultua.media

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№29 | 21 липня 2017

загальнодержавна українська газета

ISSN 2519-4429

«ДИВЛЮСЬ Я НА НЕБО...»

стор. 12

Колаж Романа РАТУШНОГО

4 820157 940013 29

НАГОЛОС

РЕФОРМУВАННЯ VS ЗНИЩЕННЯ

СТОР. 3–4

41-А СЕСІЯ КОМІТЕТУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Сесія проходила у місті Кракові (Республіка Польща), було розглянуто звіт спільної моніторингової місії Центру Всесвітньої спадщини та ІКОМОС – щодо стану збереження об'єкту Всесвітньої спадщини «Київ: собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра» (Україна)».

Про це 12 липня, під час брифінгу в Клубі Кабінету Міністрів, поінформували члени української делегації: заступник міністра культури України Тамара Мазур, начальник управління охорони культурної спадщини Мінкультури Олександр Єпіфанов, генеральний директор Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника Любомир Михайлина та генеральний директор Національного заповідника «Софія Київська» Неля Куковальська.

Тамара Мазур, голова української делегації, повідомила, що у схваленому без обговорення проекті рішення Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО містяться чіткі вимоги та рекомендації державі-учасниці Конвенції, спрямовані на підвищення рівня захисту визначної універсальної цінності об'єкту, а також розповіла, яким чином Україна буде реалізовувати це рішення.

«Рішення Комітету є непростим для нашої держави, проте вперше за всю історію – це рішення, де вказується київський об'єкт, дуже конкретне і містить чіткий порядок дій: що повинна зробити держава Україна, щоб зберегти свій об'єкт. Хочу наголосити, що київський об'єкт не внесли до списку під загрозою, – зазначила Тамара Мазур. – Моніторингова місія відзначила зусилля держави щодо врегулювання тих проблем, які є на сьогодні.

Цього року вперше проект рішення не містив згадки про будь-яку конкретну адресу. У такий спосіб Комітет Всесвітньої спадщини хотів наголосити на тому, що держава повинна зосередитись на всіх забудовах, які можуть впливати на визначну універсальну цінність об'єкта, які заплановані або реалізуються у буферних зонах. Сьогодні ми вже маємо рішення, яке стосується абсолютно всіх містобудівних перетворень, що були погоджені і не реалізовані, або які плануються до погодження. Водночас ми маємо чіткі рекомендації для держави Україна – як надалі бути з перетвореннями, в тому числі на території монастиря».

Так, зокрема, у звіті місії відзначено задовільний загальний стан збереження об'єкта, а також той факт, що роботи, здійсненні монастирем Києво-Печерської лаври, не мають негативного впливу на визначну універсальну цінність об'єкту.

Любомир Михайлина повідомив про результати моніторингової місії, яка відбулась навесні цього року: «Під час моніторингової місії було показано абсолютно всі об'єкти, зокрема й ті, які викликали певні зауваження у громадськості, всі вони були оглянуті. Ми вже взялися за роботу з розробки довгострокової програми реставрації та реабілітації об'єктів, які розташовані на території заповідника».

Неля Куковальська зазначила, що після візиту моніторингової місії заповідник отримав звіт, де відзначався загальний задовільний стан об'єкту «Софія Київська», окрім одного – приміщення Бурси.

«Це пам'ятка XVIII століття, яка понад 50 років перебуває в оренді в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України і, згідно з орендними умовами, ця організація мала би доглядати за пам'яткою. На превеликий жаль, цього не сталося, і сьогодні пам'ятка перебуває в аварійному стані. Місія звернула на це нашу увагу, й ми будемо реагувати вже найближчим часом. Як тільки вирішиться питання з відселенням архіву і як тільки знайдуть для нього відповідне місце – ми займемося першочерговими протиаварійними, а далі реставраційними роботами», – зазначила Неля Куковальська.

Експерти моніторингової місії наголосили, що вплив попередньої неналежної містобудівної діяльності, відсутність регулятивних норм і загального стратегічного бачення все ще становлять загрозу для ландшафту річки Дніпро, візуальної цілісності об'єкту та, відповідно, для його визначної універсальної цінності.

Комітет Всесвітньої спадщини вніс такі рекомендації Україні щодо збереження об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Київ: собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра» (Україна)»:

– фіналізувати план управління об'єктом, усунувши, в тому числі, недоліки в управлінні, зазначені попередніми місіями, – шляхом посилення міжвідомчої координації й співпраці в управлінні об'єктом; запровадити механізми моніторингу на пам'ятках, що перебувають під негативним впливом;

– інвентаризувати всі заплановані та погоджені у попередні роки й нереалізовані проекти спорудження висотних будівель у межах охоронних зон об'єкта Всесвітньої спадщини та на його територіях, вжити заходів для припинення реалізації цих проектів до проведення комплексної оцінки впливу на спадщину та отримання щодо них висновків ЦВС та дорадчих органів (ІКОМОС, ІККРОМ);

– запровадити жорсткі регулятивні норми з метою заборони висотних будівель у межах буферної зони, а також дотримання параметрів висотності будівель, що підлягають реконструкції;

– внести зміни до Закону України «Про охорону культурної спадщини» в частині визначення Всесвітньої спадщини;

– фіналізувати Генеральний план міста Києва, складовою частиною якого зробити Концепцію містобудівного розвитку і План зонування центральної частини міста.

Тамара Мазур відзначила, що держава вже фактично почала виконувати ті рекомендації, які є в рішеннях. Зокрема, посилено режими в буферних зонах і затверджено межі буферних зон; підготовлено зміни до Закону «Про охорону культурної спадщини»; складено перелік запланованих містобудівних перетворень та схвалено рішення не видавати дозволи на проведення земляних робіт на тих об'єктах, де є погоджена документація, але немає висновку Центру Всесвітньої спадщини щодо можливості реалізації проекту.

«Виконання цього рішення забезпечить захист пам'яток на багато років, і це означатиме, що питання включення об'єкту «Київ: собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра» до списку під загрозою – вже не буде поставати.

До 1 грудня 2018 року ми маємо поінформувати Центр Всесвітньої спадщини про те, що нами було зроблено на виконання поставлених завдань. І ми докладатимемо максимальних зусиль, щоб усі рекомендації були реалізовані, держава зробить усе, щоб мінімізувати будівний вплив на визначну універсальну цінність пам'ятки», – наголосила Тамара Мазур.

Олександр Єпіфанов повідомив, що на виконання рекомендації моніторингової місії – створити перелік ділянок, на яких ведуться або заплановані будівельні роботи, зокрема, висотні будівлі в межах охоронних зон пам'яток, – Мінкультури максимально збирає й акумулює інформацію про всі раніше видані дозволи на будь-які містобудівні перетворення в охоронних зонах з метою уникнення неприємних моментів у сфері збереження культурної спадщини. Так, за його словами, управління охорони культурної спадщини Мінкультури вже фіналізує остаточну версію регламенту та порядку інформування ЮНЕСКО про заплановані містобудівні перетворення.

Тамара Мазур також повідомила, що цього року Україна вирішила взяти участь у виборах до Комітету Всесвітньої спадщини, членство в якому відкриває величезні можливості, і не лише в частині презентації української культурної спадщини.

«Ми маємо величезний досвід, яким можемо поділитися з іншими, і ми готові це робити. У листопаді відбудуться вибори, і я сподіваюсь, ми станемо членом Комітету Всесвітньої спадщини», – сказала заступник міністра культури.

Прес-служба Мінкультури

ЗАЯВА МІНКУЛЬТУРИ ЩОДО ФАКТІВ СПІВПРАЦІ ВИЩОГО ДУХІВНИЦТВА ЛУГАНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ З КЕРІВНИЦТВОМ СЕПАРАТИСТСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛНР

Міністерство культури України здійснює постійний моніторинг релігійної ситуації на території окупованого Російською Федерацією Криму й окремих районів Донецької та Луганської областей.

Починаючи з 2014 року, Міністерство культури фіксує матеріали з відкритих джерел інформації, що вказують на факти відвертої співпраці представників кліру та вищого духовенства Української православної церкви (УПЦ), які перебувають на тимчасово непідконтрольних українській владі територіях, з представниками проросійських терористичних організацій ДНР та ЛНР.

Останній факт цієї ганебної тенденції, що, на превеликий жаль, є нормою в середовищі кліру УПЦ, був зафіксований в окупованому Луганську.

Так, зокрема, на початку травня луганська сепаратистська інформаційна агенція «Істок» оприлюднила на своєму сайті інтерв'ю з А. Ліцоєвим, очільником так званого Комітету у справах релігії та духовності терористичної організації ЛНР.

В інтерв'ю чиновник-сепаратист прямо говорить про те, що створенням вказаного вище Комітету, а також призначенням його на посаду керівника цього органу опікувався особисто владика Митрофан (Юрчук) – митрополит Луганський та Алчевський, постійний член Священного синоду Української православної церкви.

У зв'язку з оприлюдненим вище фактом, вкотре закликаємо керівництво Української православної церкви та її вірних:

– публічно засудити військову агресію Російської Федерації проти України, визнану на міжнародному рівні, та припинити співпрацю з терористами, що стане реальним підтвердженням декларацій про нібито підтримку територіальної цілісності України;

– звернути особливу увагу і дати належну канонічно-дисциплінарну та громадську оцінку системним антиукраїнським висловлюванням і діям окремих представників кліру та вищого духовенства УПЦ, які зайняли відверту колабораціоністську позицію, відкрито співпрацюючи, морально виправдовуючи й духовно підтримуючи російських окупантів.

Також звертаємося до правоохоронних органів і пропонуємо надати антиукраїнським діям та висловлюванням окремих представників кліру й вищого духівництва Української православної церкви належну правову оцінку.

РЕФОРМУВАННЯ VS ЗНИЩЕННЯ

Під керівництвом міністра культури України Євгена Нищука протягом 2016–2017 років відбувається планове знищення ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» – під прикриттям виконання ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації».

У газеті «Культура і життя» ми вже висвітлювали проблеми, що постійно виникають «завдяки» центральному органу влади, засновнику нашого державного підприємства (*див.: Тарасова Є. Від захисту прав до боротьби за виживання // КіЖ. – 2017. – 10 березня. – № 10 (4737). – С. 3–5; Щекун А. Попри відсутність розуміння // КіЖ. – 2017. – 14 квітня. – № 15 (4742). – С. 3*). Непоодинокі випади в бік видавництва закріплюють право Міністерства культури України на банкрутство та ліквідацію підприємства й порушують право редакцій друкованих видань, згідно з тим же законом, на подальше існування.

На жаль, Міністерство культури України не лобіює надання належного фінансування на підтримку культурологічних ЗМІ, не надає жодної підтримки на відновлення і становлення газети «Кримська світлиця», що переїхала до Києва з окупованого Криму. А останнім часом до всього додалася ще й інша проблема – знищення україномовних друкованих видань, аналоги яких у багатьох країнах світу мають постійну державну цільову підтримку. Яскравим прикладом таких дій стало так зване «реформування» журналу «Пам'ятки України: історія та культура».

Генеральний директор ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» Андрій Щекун надіслав міністрові культури України Євгену Нищуку аналітичний звіт на десяти сторінках щодо порушень під час реформування журналу «Пам'ятки України: історія та культура», котре відбувалося буцімто на виконання Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» за активного сприяння чиновників Мінкульту.

Вважаємо, що ця кричуща ситуація має бути відомою широкій громадськості, тому подаємо витримки з аналітичного звіту Андрія Щекуна.

У черговому, виданому наприкінці травня номері журналу «Пам'ятки України: історія та культура» (№ 4) було опубліковано оголошення щодо реформування журналу, де було зазначено у першому абзаці тексту таке: «Згідно з Законом України "Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації", Міністерство культури України офіційно вийшло із числа співзасновників журналу "Пам'ятки України: історія та культура"». У третьому абзаці тексту зазначається: «Трудовий колектив нашої редакції стає одноосібним засновником журналу…»

23 травня 2017 року на адресу ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» та до Міністерства культури України надійшло звернення від першого заступника (на громадських засадах) головного редактора журналу «Пам'ятки України: історія та культура» Дмитра Чобота щодо шахрайських дій головного редактора Сєрикова А. Н. Ці дії полягали у привласненні майна відомого державного та громадського діяча, вченого-історика, академіка НАН України, Героя України Петра Тимофійовича Тронька. Письменник, народний депутат України I, II та III скликань Верховної Ради України Дмитро Чобіт надав інформацію щодо журналістського розслідування у цій справі, поінформував нас про відкрите кримінальне провадження № 12014100060003565, яке внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань 03.07.2014 року за ознаками злочину, передбаченого ч. 1, ч. 4 ст. 190 КК України. Провадження відкрито згідно із заявою Лариси Петрівни Тронько щодо шахрайського заволодіння належними їй на правах приватної власності двох квартир у місті Києві та іншого майна і коштів родини Троньків. За інформацією Дмитра Чобота та результатами його журналістського розслідування, до цього має стосунок головний редактор журналу Сєриков А. Н., громадянин Німеччини, та арт-директор журналу Гриценко В. О., громадянин Російської Федерації.

У зверненні першого заступника (на громадських засадах) головного редактора журналу «Пам'ятки України: історія та культура» Дмитра Чобота наводився факт того, що за ініціативи А.Н. Сєрикова ще в січні 2017 року було створено ПП «Видавничий дім журналу «Пам'ятки України», засновником і керівником якого став Юрій Пушненко. Пушненко Ю. М. у той час працював журналістом державного друкованого ЗМІ – журналу «Пам'ятки України: історія та культура». Водночас, відповідно до даних ЄДРПОУ, Пушненко Ю. М. є засновником та кінцевим бенефіціаром (контролером) приватного підприємства «Видавничий дім журналу «Пам'ятки України», ідентифікаційний код 41094760.

14 червня до ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» надійшов лист за № 302/196 від 13.06.2017 року від одного із засновників журналу «Пам'ятки України: історія та культура», а саме Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського. У листі йшлося про розірвання установчої (засновницької) угоди від 23.04.1994 року та вносилася пропозиція щодо укладення нової угоди між засновниками видання та здійснення перереєстрації журналу.

19 червня, в період власної відпустки, головний редактор Сєриков А. Н. прийшов на підприємство. Під час проведення щотижневої наради головних редакторів та завідувачів відділів, він надав копію Свідоцтва про державну реєстрацію журналу «Пам'ятки України. Історія та культура» (серія КВ № 22728–12628 ПР від 14.06.2017) і заявив, що перереєстрація журналу вже завершена. Інших юридичних документів він не надав. Постало питання, що за документ надав Сєриков А. Н.: чи то Свідоцтво про державну реєстрацію іншого журналу (чи ця копія не підробка?), бо правильна назва журналу, що ми видаємо, – це «Пам'ятки України: історія та культура», чи то вже внесені зміни в назву самого журналу?..

Того ж дня, 19 червня, ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» звернулося до Міністерства юстиції України щодо надання публічної інформації про перереєстрацію друкованого засобу масової інформації – журналу «Пам'ятки України: історія та культура» (свідоцтво серії КВ № 683 від 01.06.1994 року).

23 червня від Міністерства культури України надійшов лист за № 2299/22–2/13–17. У цьому листі центральна державна установа за підписом заступника міністра Тамари Мазур посилається на лист приватного підприємства «Видавничий дім журналу «Пам'ятки України» від 15.06.2017 за № 140, зокрема, на цитату з листа щодо виходу із засновників центрального державного органу влади, хоча термін виходу не зазначався. Цим листом надавалася низка доручень на виконання Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» щодо подальших бюджетних витрат та необхідних юридичних змін у реформуванні журналу «Пам'ятки України: історія та культура».

Отримавши цей лист від Міністерства культури України, без юридичного підтвердження виходу зі співзасновників вищезазначеного журналу, керівництво ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» у відповідь спрямувало інформаційний запит за № 222/01–08 від 26.06.2017 року про отримання публічної інформації щодо надання копій юридичних документів Міністерства культури України, в яких є підтвердження виходу зі співзасновників журналу центрального органу влади – Міністерства культури України. Відповіді станом на 18.07.2017 року (коли здавався до друку цей номер – *ред.*) ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» так і не отримало. Тим самим Міністерство культури України порушило ст.ст. 1, 3, 5, 13, 14, 20, 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Окремо слід зазначити, що, не маючи рішення (наказу) Міністерства культури України про вихід зі співзасновників журналу, ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» постає перед проблемою щодо нарахування фонду оплати праці журналістам редакції відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1038 від 28.12.2016 р. «Про умови оплати праці журналістів державних і комунальних засобів масової інформації».

26 червня Міністерство юстиції України надало інформацію (№ 24387/ПІ-ІОР-1764/19) на запит ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» від 19.06.2017 р. щодо перереєстрації журналу «Пам'ятки України: історія та культура». Листом було підтверджено юридичний факт перереєстрації журналу та зміни його назви на журнал «Пам'ятки України. Історія та культура», «Landmarks of Ukraine. History & Culture», «Sehenswurdigkeiten der Ukraine. Gershiche und Kultur», «Достопримечательности Украины. История и культура» (свідоцтво серії КВ № 22728–12628 ПР від 14.06.2017 р.). ▶

РЕФОРМУВАННЯ VS ЗНИЩЕННЯ

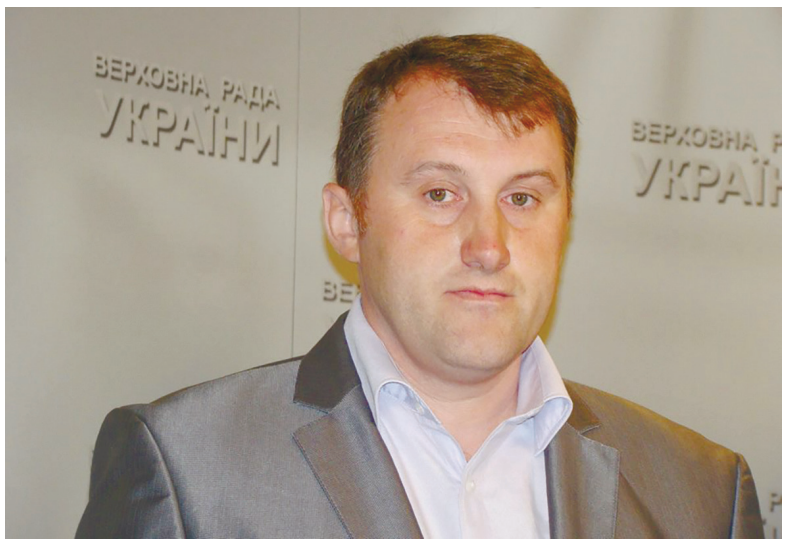

Андрій Щекун

▶29 червня о 16.30 директор ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» Андрій Щекун та відповідальний секретар редакції журналу «Пам'ятки України: історія та культура» Дмитро Чобіт були записані на прийом до міністра культури України Є. М. Нищука. З невідомих причин прийом намагалися перенести на інший день, але через наполегливість Дмитра Чобота його перенесли на 11.00 цього ж дня.

Але на прийом до міністра потрапив тільки Дмитро Чобіт. Генерального директора Щекуна А. С. не пропустили в приміщення Міністерства культури України з невідомих причин, про що Андрій Щекун офіційно заявив на власній сторінці соціальної мережі Фейсбук, а редакція газети «Культура і життя» надіслала публічний інформаційний запит до Міністерства культури України за №12 від 22.06.2017 р. щодо надання пояснень про причини недопущення до адміністративної будівлі Міністерства культури України генерального директора ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» Щекуна А. С. Відповіді станом на 18.07.2017 року редакція газети «Культура і життя» так і не отримала. Тим самим Міністерство культури України вкотре порушило ст.ст. 1, 3, 5, 13, 14, 20, 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

5 липня керівництво ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» отримало Витяг з Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності (друковані засоби масової інформації) за №15388 щодо журналу, зареєстрованого 14.06.2017 р. У витязі (запис 1.1) зазначається тип реєстрації видання за реєстраційним номером 128487: перереєстрація журналу «Пам'ятки України: історія та культура»; причина перереєстрації: зміна засновника (складу засновників), зміна мови, зміна назви, зміна сфери розповсюдження видання. Підтверджено юридичний факт перереєстрації журналу та зміни його назви на журнал «Пам'ятки України. Історія та культура», «Landmarks of Ukraine. History & Culture», «Sehenswurdigkeiten der Ukraine. Gershiche und Kultur», «Достопримечательности Украины. История и культура» (свідоцтво серії КВ №22728–12628 ПР від 14.06.2017р.). Дата реєстрації в Державному реєстрі зазначається: 21.06.2017 року о 12 год. 11 хв. 25 сек. Засновником видання стало приватне підприємство «Видавничий дім журналу «Пам'ятки України», ідентифікаційний код 41094760. Нагадаємо, що відповідно до даних ЄДРПОУ, засновником та кінцевим бенефіціаром (контролером) приватного підприємства є Пушненко Ю. М.

Усі зазначені матеріали в аналітичному звіті вказують на неправомірне реформування засновниками (співзасновниками) журналу «Пам'ятки України: історія та культура». Реформування журналу «Пам'ятки України: історія та культура» відбулося з порушенням вимог ч.ч. 1, 3, 5 ст. 4, ч. 1 ст. 7 Закону України «Про реформування державних та комунальних засобів масової інформації».

У зв'язку з цими обставинами, ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» зазнало чималих фінансових збитків, що погіршило і так складний економічний стан підприємства. Нефаховий підхід Міністерства культури України до цього питання вже має негативний вплив на результати фінансово-господарської діяльності ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» та призведе до невиконання фінансового плану підприємства на 2017 рік, затвердженого Міністерством культури України.

Враховуючи всі обставини реформування журналу «Пам'ятки України: історія та культура», необхідно відзначити і прояв повної некомпетентності та непрофесіоналізму з боку Міністерства культури України щодо виконання Закону України «Про реформування державних та комунальних засобів масової інформації». Фактично відбулося знищення знаного історико-культурологічного видання співзасновниками. Це позбавило трудовий колектив редакції журналу «Пам'ятки України: історія та культура» права стати засновником цього видання – відповідно до ЗУ «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», а громадян України – права на отримання науково-пізнавального видання.

У висновках аналітичного звіту зазначено: «…з огляду на вищевикладений ґрунтовний аналіз реформування журналу "Пам'ятки України: історія та культура" та з метою уникнення подальших помилок при реформуванні ще п'ятьох видань, що може призвести до знищення друкованих ЗМІ культурологічного спрямування, просимо розглянути питання щодо перепідпорядкування ДП "Національне газетно-журнальне видавництво". Цією пропозицією є: перепідпорядкувати ДП "Національне газетно-журнальне видавництво" від Міністерства культури України до Державного комітету телебачення і радіомовлення України, у структурі якого є фахове Управління видавничої справи і преси. Відповідний лист № 237/01–08 від 04.07.2017 р. з вищезазначеною пропозицією вже надіслано прем'єр-міністру України В. Б. Гройсману.

Андрій ЩЕКУН, генеральний директор ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

ГАННА РУЧАЙ: «НА СХІДНОМУ ФРОНТІ Є ЗМІНИ»

Чи варто було видавати роман із такою провокативною назвою?

І видавати в той час, коли в українському суспільстві дедалі гучніше лунають голоси «уставших ат вайни», котрі скаржаться на свою втому, сидячи за столиками дорогих ресторанів або вивчаючи можливості медіасистеми «Лексуса» в заторі на Бессарабці?

Роман Ганни Ручай (побачив світ у видавництві «Час Змін Інформ» 2017 року) – не пропаганда війни, не її героїзація чи творення легенди. Це опис брудного блін-дажу на блокпості й людей, яких обставини звели разом у тісному просторі ями, невміло перекритої колодами. Ніхто з героїв роману не готувався до цієї боротьби: ні мобілізовані, ні добровольці, ні професійні військові. Проте війна розставила розділові знаки на написаних долях, а смерть підвела під багатьма «текстами»-життями риску.

Камерність художнього простору не обмежує автора. Ну то й що, коли світу в героїв перед очима обмаль, і вони майже не бачать своїх ворогів. Солдати їх відчувають. Через постійні обстріли, через глуху ненависть донбаської «вати», навіть у звуках розвантажувальних робіт після прибуття чергового «гуманітарного конвою». І майстерність автора у тому, щоб малопомітними деталями й штрихами тримати читача в напрузі, описуючи монотонні солдатські будні.

Є парадокс у романі «На східному фронті є зміни»: мобілізовані 2014–15 років, кожен окремо, – не надто симпатичні персонажі. З вадами і «заморочками». Але в них залишається людяність, і їм по-справжньому співчуваєш. Не тільки тим, хто загинув, а й тим, хто не витримав напруги очікування прильоту ворожої смертоносної міни чи підступної автоматної черги з-за спущеного бічного скла авто під бронежилет. Виправдати? Ні, виправдати не можна, а от співчувати – так.

Ганна Ручай зухвало «перекручує» назву роману класика світової літератури Е. М. Ремарка, аби порушити тему «втраченого покоління» нашого часу. Тільки, на відміну від німецьких хлопчиків, українські чоловіки стали тим самим «втраченим поколінням» за 25 років сумнівної незалежності України. Адже у кожного з них з'явилася мета в житті. І часто цією метою не була жага вижити в бою за будь-яку ціну. Виживати, животіти набридло. Всі захотіли ЖИТИ. І бажання ЖИТИ кидало бійців в атаку на танки, на рейди в «зеленку», на допомогу побратимам. Прості люди ставали подібними до героїв давньогрецьких історичних хронік: «Ми б померли, якби не помирали!» Дуже трепетно виписана Ганною Ручай тема волонтерства. Справжнього і показного, життєво необхідного і солодкаво-пустопорожнього «туризму». Хоча нехай воно буде і солодкаве, ніж не буде ніякого. Автору близька ця тема, оскільки не одну сотню кілометрів подолано тривожними шляхами Донбасу: побачено немало й почуто достатньо. Персонажі волонтерів романтичні й жалюгідні, а кому співчувати і за кого переживати – читач має обрати сам.

«На східному фронті є зміни» – роман про життя. Про те життя, яке людина після катарсису на фронті обирає собі в близькому майбутньому. Це книга про життя народу України, який, не засвоївши уроків минулого, переживає катарсис ледь не щодня. Залишилося обрати шлях…

Костянтин КЛИМЧУК
Фото Тетяни ВИГОВСЬКОЇ

ПРО ДОНБАСЬКО-БЕРЕСТЕЙСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

Коли ми тепер говоримо про національну трагедію відтятої, відрізаної «по-живому» території, то маємо на увазі, перш за все, Донбас і Крим.

Сергій ЛАЩЕНКО

Але не слід забувати про раніше втрачені землі – Кубань, Лемківщину, Берестейщину. Рідне – воно і є рідне. Зрадиш батька чи брата – Бог покарає. А з рідною землею хіба не так? Тому питання Донбасу й Криму слід розглядати в контексті загальних втрат. Тут дуже багато паралелей.

Скажімо, проукраїнські мітинги в Донецьку у березні 2014 року нам здавалися рідними, а для окупанта мітингувальники були – «укропами», «нациками» і «майданутими». У подібний спосіб гітлерівці трактували події на Берестейщині влітку 1941 року. Зацитую уривок з книги Володимира Косика «Боротьба України за незалежність в 1938–1941 роках»: «Донесення про події в Україні з 20 серпня повідомляє, що в Пінську і в Брест-Литовському пропаганда за незалежність продовжується. Українська банда з 20–30 осіб бешкетує в районі Пінська. Вона сильно непокоїть околиці міста, виступаючи з гаслом «Геть німецьку адміністрацію! Ми хочемо вільної України без німців, без поляків, без росіян…»

Звісно, людей в Пінську і Бресті було менше, ніж у Донецьку в 2014-ому, адже від 1939-ого по 1941-ий рік «совіти» навчили по-

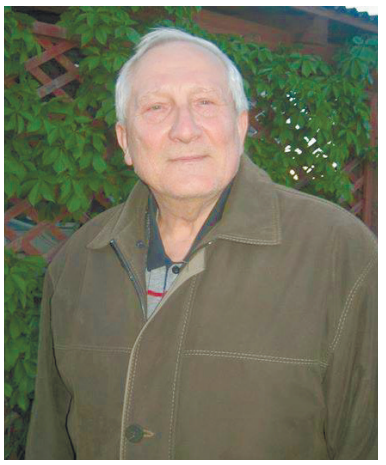

Володимир Леонюк

ліщуків боятися. Згодом навчать і донецьких. Але ж частина народу завжди висловлювала свою позицію! Десь «Поліська Січ» і УПА, а десь добровольчі батальйони «Айдар», «Шахтарськ», «Донбас», «Артемівськ»…

* * *

Тепер українська ідентичність на Берестейщині трохи розмита, але в так званих ЛНР і ДНР окупанти її розмивають ще швидше. І справжнє щастя для патріота побувати на «материку». Блогер «Фашик донецький» так описує враження від поїздки до Києва: «За все годы оккупации я ни разу не выезжал за пределы Донецка. Но тут пришло время, и я таки поехал на экскурсию. Сейчас коротко сравню то, что я увидел в столице, с донецкими буднями. За три дня я не увидел ни одного автоматчика. Вообще! Ни одного пьяного военного. Оккупированный Донецк нервно курит в сторонке… После 22 часов есть жизнь в городе. Точнее, жизнь кипит. Очень непривычно видеть людей в 9 вечера на улице. В Донецке в это время – как в Припяти.

Никак не мог заснуть, ибо машины шумели, все в голову лезли мысли, шо то техника едет гусеничная. После 8 вечера можно уехать. Не на такси, а на общественном транспорте. Это лютый шок… Даже после 9 можно уехать на маршрутке. Даже после 10 вечера! Чувство, когда знаешь, что точно в твой дом по-любому не прилетит снаряд, – бесценно. Киевляне, вы многое не цените в этой жизни. Много разговоров на Украинском языке. В Донецке стремно так говорить, ибо сдадут тебя по-любому за такое…»

Цікаво, що офіційно українська мова в ОРДЛО є. Навіть у шкільних програмах. Але говорити українською не можна. Це специфіка «русского мира»: трішки «припудрений офіціоз» для дезінформації світової громадськості та жорстокі реалії для тих, хто потрапив у жорна маріонеткових «республіканських» спецслужб. Атмосфера страху, брехня, діяльний шовінізм та витончена асиміляція загарбаних територій. Збігів чимало.

Діаспорний письменник Федір Одрач, який добре знає берестейські реалії 1939–1940-их років, у своїй повісті «На непевному ґрунті» пише про арешти нібито «своїх» (із точки зору радянської влади) людей: «Минулої ночі арештували Єндриховського, Дембовського, Петрусевича й інших ідеологів комунізму та кудись вивезли. Недоречність, якої ніяк не можу зрозуміти! Вістка ця мене цілком ошелешила. Що за глузд арештовувати тих, хто були їхніми сторонниками?»

Минуло майже 80 років, і блогерка Вікторія Пилипенко з так званої ДНР пише приблизно те саме, хоча надворі вже XXI століття: «Вчера мне пришлось слушать рассказ немолодой ватницы, которой пришли отрезать газоснабжение. И напрасно она орала, что была на войне и кушать готовила "солдатикам", что имеет боевое ранение и контузию, и что всю пенсию отдает за коммуналку, а сама голодает, – газовщики и сопровождающие их продажные менты были непреклонны…»

* * *

Між донеччанами і берестейцями набагато більше спільного, ніж прийнято думати. Просто треба старанніше вчити історію. Тут нам стануть у нагоді дослідження київського історика Романа Коваля. Він багато пише про патріотів Донбасу минулого століття.

Скажімо, стаття «Синьожупанник з Кодеми» розповідає про Федора Тарасовича Скрипниченка, який народився 6 червня 1895 року в селі Кодема Бахмутського повіту Катеринославської губернії. До вступу в Бахмутську гімназію Федір російської мови не знав, як і будь-який хуторянин-берестеєць на початку XX століття. Після закінчення Першої світової війни був інтернованим. Потім німецький уряд почав із таборів скеровувати вчителів до українських сіл.

У червні 1917 року поїхав учителювати й Федір. Так він опинився коло Берестя, в селі Щербин, де за короткий час зумів відкрити школу. Вчив дітей, звісно, не

польською мовою, як того хотіли місцеві поляки, а українською. Мав 37 учнів, і «всі вони пізнали свою історію, навчились читати й писати і, взагалі, зрозуміли, що є не поляки, ані москалі, ані малороси, а є діти Великого Українського народу…»

* * *

Зверніть увагу, що ці слова Федір Скрипниченко у 1917 році пише з великої літери. Через сто років сучасний блогер «Фашик донецький» також використовує велику літеру «У» в спостереженні: «…много разговоров на Украинском языке». У Федора Скрипниченка читаємо: «діти Великого Українського народу», а у блогерки Вікторії Пилипенко, рівно через 100 років, подібне: «Очень хочется дожить до победы над «братом»-оккупантом! Слава Великой Украине!» Отож збігів і паралелей тут справді багато. Що й не дивно. Коли мобілізуються на виконання своєї історичної місії кращі сини й доньки України, то вони в усі часи мислять приблизно однаково.

* * *

Скільки віршів і прози написано патріотами про блокпости «орків», про штучну межу, яка по живому розрізала тіло українського Донбасу! А після 1939-ого (особливо після визволення краю від німців у 1944 році) подібне відчували й берестейці. Ось спогади колишнього політв'язня Володимира Леонюка, який за любов до української мови потрапив до ГУЛАГу у віці 19 років: «У Любешів, на українську територію, ми ходили пішки… Було певне усвідомлення, що по відношенню до берестейців радянська влада вчинила несправедливо, адже нам довелося вчити зовсім чужу білоруську мову, а не свою рідну. До речі, зі мною до Любешова тоді ходив учень Борис Єпишко. Він спочатку писав поезії білоруською мовою, але я його переконав писати українською. Його дядько був вояком УПА і загинув у 1947 році. Для Бориса саме це було вирішальним аргументом, а мій заклик писати українською був тільки додатковим поштовхом… Ось такою була реакція школяра на відторгнення Берестейщини від України.

Коли ми переходили кордон (він не охоронявся, але ж ми знали, де він проходить), то станцювали там дикий танок… Я це дотепер згадую. На той час навіть діти розуміли, що кордон цілком штучний, і цей танок був своєрідним дитячим протестом. Це був, якщо не помиляюся, 1950-ий рік. Я тоді в Любешові купив шкільний словничок Кириченка. Ці словники також зміцнювали переконання, що ми – українці…»

* * *

Під час усієї окупації Краматорська у 2014 році на даху будинку, де мешкала патріотична родина Мамченків, напис «Україна» був і орієнтиром, і сигналом для льотчиків ЗСУ. А відомі маріупольські тетраподи з петриківським розписом? Хіба вони не переконують нас, що незламне прифронтове місто на Азовському морі – це Україна? Все це не може не тішити. Але не слід забувати, що й деякі берестейці розфарбовують свої вулики в синьо-жовтий колір, ніби нагадуючи материзні: не забувай про своїх дітей…

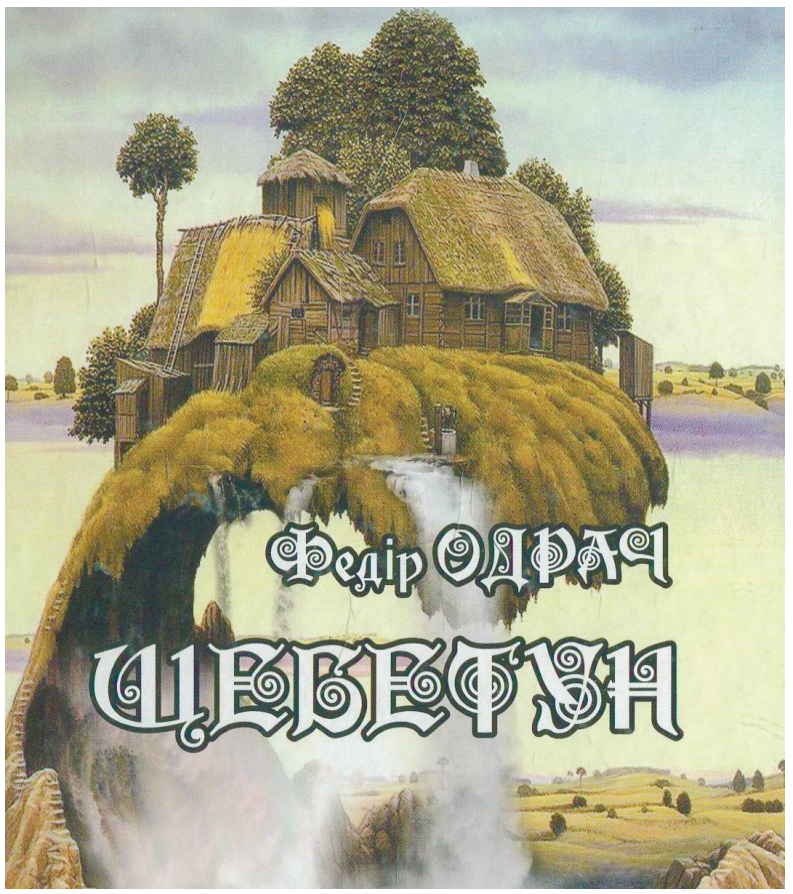

ДОЛЕНОСНА РОЛЬ МІФА

Кажуть, що Бог забирає найкращих. І хоч ця теорія ніким не підтверджена, на прикладі Василя Сліпака можна переконатися у правдивості вислову.

Єлизавета ТАРАСОВА

Роковини від дня смерті справжнього борця за незалежність нашої держави, Героя України пройшли на його малій батьківщині – у Львові. Відкритий міжнародний музичний марафон «Тихі дні любові і музика миру» був наповнений світлими спогадами про видатного, але недооціненого українського генія, життя якого обірвалось у самому розквіті. Рік тому батьки Василя втратили сина, Україна – неймовірного співака і справжнього воїна духу, а світ втратив унікальний голос…

ЛЕГЕНДА ПРО МЕФІСТОФЕЛЯ

Ці дні були насичені музичними подіями, які розповідали про життя того, хто поліг за свободу України, яку понад усе любив. Багато рідних, друзів і колег зібралися у Львові, щоб оживити світлі спогади про Василя. Протягом усіх заходів не полишало відчуття його присутності. А після марафону здавалося, ніби це було не вшанування, а знайомство з Василем Сліпаком, де він сам про себе розповідав. Після участі в заходах навіть для тих, хто його особисто не знав, він став рідною людиною. Відчуття гіркої прикрості, а водночас гордості за те, що Україна мала такого сина, лишилося в душі назавжди…

Перший день марафону був спокійний і сповнений молитви. Розпочався він із літургії у храмі Святих Верховних Апп. Петра і Павла. Цей храм Василь Сліпак відвідував разом з родиною, коли ще був живий. Тут тепер за нього моляться повсякчас, а в дні марафону пам'яті на його честь відбулася свята літургія, всеношна, панахида, а також кілька заходів – виступів колег-музикантів.

Чоловічий ансамбль «Kalophonia». Фото Меріен Морей

Відкрили марафон музики миру допрем'єрним показом документального фільму про Василя Сліпака «МІФ». Невипадкова – назва фільму, адже таким був позивний Василя на війні – на честь його улюбленої оперної ролі Мефістофеля. Цікаво, що композитор Олександр Козаренко, один із тих, хто доленосно вплинув на кар'єрний злет Василя Сліпака, вважає, що саме це зіграло свою трагічну роль у передчасній смерті героя. Композитор припускає, що Мефістофель, яким він назвався, його і забрав. Про це він говорить і у фільмі «МІФ», про це згадував і під час круглого столу «Василь Сліпак і українська діаспора: незіграна роль».

Фільм став символічним початком, адже це була коротка і змістовна розповідь про Василя, у стрічці – дуже багато кадрів з ним самим. У такий спосіб він ніби привітав усіх учасників марафону й закликав іти далі…

ЮНІСТЬ ГЕНІЯ

Наступною зупинкою у подорожі життям Василя Сліпака – став виступ його рідної Львівської державної хорової школи «Дударик». Це школа, яку Василь пройшов від початку і до кінця. Школа, що дала йому кращих учителів та можливість реалізувати свій потенціал і незвичайний талант. Неймовірно позитивною енергетикою усіх учасників марафону зарядили: чоловічий ансамбль Kalophonia, Львівський муніципальний чоловічий хор «Гомін» та господарі – Львівська державна академічна чоловіча хорова капела «Дударик».

Про ті роки згадує однолiток героя, нині диригент капели «Дударик» Дмитро Кацал: «Він ніколи не пропускав ні футбол, ні репетицію. У нього була своя внутрішня відповідальність, був душею компанії. Якось до нас приїхав дівчачий хор "Веснівка" з Торонто (це вже нам було по 15 років). Вони мали тур Україною, і наша адміністрація попросила, щоб ми допомогли їм фізично (сцену організувати, речі позаносити). Поїхали з ними в тур кілька хлопців, серед них були Василь Сліпак і я. Дівчатам було вже по 20 років, і ми з Василем закохались в одну й ту саму дівчину – Рому Яківчик. Але це не завадило нам далі бути друзями, проте, поки хор не поїхав, ми змагалися між собою за неї».

Василь Сліпак був дуже відданою людиною, як у коханні, так і в музиці. А ще він був лідером, природня здатність змагатись за першість теж була притаманна йому змалечку. Про це розповідали ті, кому пощастило знати його.

ВИГНАНЕЦЬ

Наступний день марафону розпочався з круглого столу: «Василь Сліпак і українська діаспора: незіграна роль» – за участю професора-музикознавця Стефанії Павлишин, композитора Олександра Козаренка, а також працівників Львівського історичного музею, колег Василя. Основною темою обговорення була біографія Василя Сліпака, його творчий і життєвий шлях.

Унікальність його голосу, який міг би стати найкращим у світі, – в болючих спогадах Стефанії Павлишин. У своїй промові пані Стефанія неодноразово наголошувала: «Навіть дотепер я думаю, що якби він був контртенором, а таких є лише кілька у світі, то він був би з них найкращим: як актор, і навіть своїм виглядом, і своїм незвичайним тембром голосу. Якби він таким був, то, може, його і не відпустили б…

Є дещо, що ми могли б зробити для нього. Він мріяв заспівати в опері "Спокуса святого Антонія". Ми роздобули те, що треба, привезли з Франції партитуру. Ця опера – дуже сучасна, її музичний стиль – постмодернізм, думаю, що якби її поставити у Львівській опері у пам'ять про Василя, то вона б стала також касовою».

Цікаво, що за життя Василь Сліпак так жодного разу і не заспівав у Львівській опері. Аналізуючи його творче сходження, можна

Допрем'єрний показ документального фільму «Міф». Фото Меріен Морей

зробити висновок, що рідне місто і рідна країна якось дуже відсторонено ставились до його таланту. Адже в консерваторію він вступив лише з третього разу, втім, так і не закінчив її, оскільки вже почав активно працювати у Франції. До речі, у французьку «Гранд-оперу» хлопця і без диплому взяли. Пані Стефанія досі вважає, що якби своєчасно почали «школити» його талант, то у нього були всі шанси стати найкращим у світі контртенором. Хоч голос Василя Сліпака і перейшов із контртенора в бас-баритон – це не завадило йому здобути велику популярність у Франції, де такі голоси – рідкість. Про це говорили на конференції та в кулуарах.

МІСТИЧНІ АКОРДИ

Далі за програмою «марафонівці» відвідали спеціалізовану середню загальноосвітню школу № 46, у якій навчався Василь Сліпак. Талановиту гру на фортепіано представили дует Kiev Piano Duo: Олександра Зайцева і Дмитро Таванець. Після цього у «Дударику» виступила Йожеф Ермінь, а в Палаці Потоцьких усю гамму класичної музики можна було почути у виконанні Етелли Чуприк. Та унікальною гостею заходів, присвячених Василеві Сліпаку, стала Барбара Швіденська. Вона виступила на Личаківському кладовищі, неподалік від могили героя. Органна музика сама собою дуже містична, проте коли вона звучить на кладовищі, містицизм підсилюється в рази. Відчувались усі тонкощі барокової музики – зв'язок із потойбіччям, від якого мурашки злегка бігали по шкірі. Виступ польської гості став «гвіздком» програми марафону.

Завершився день неймовірним концертом у Львівській філармонії, де глядачам презентували твір, із яким колись дебютував Василь Сліпак – «Карміна Бурана» Карла Орфа, а також прозвучав Agnus Dei Джоакіно Россіні. Провідним диригентом програми був директор філармонії Володимир Сивохіп. Багато молитов прозвучало того вечора. Чого тільки варта Львівська державна академічна чоловіча хорова капела «Дударик», яка у своєму складі налічує близько трьохсот музикантів різних поколінь. Коли вони з'являються на сцені у поєднанні з оркестром філармонії – це справжнє видовище. Концерт знаком оклику завершив другий, дуже насичений день «Тихих днів любові і музики миру».

На фото капела «Дударик». Фото Богдан Косяк

Третього дня вшанування пам'яті Василя Сліпака була поставлена мелопея (*з грецької – піснетворчість, створення мелодії, – ред.***) «Орестея» Олександра Козаренка.**

Єлизавета ТАРАСОВА

Диригує Ніколас Краузе. Фото Меріен Морей

ЖИТТЯ ЯК ВОГНЯНА ЗІРКА

Режисерка міні-вистави Ірина Волицька не врахувала, що Львів у дні марафону теж буде оплакувати героя. Тож спектакль, який мав відбутися в італійському дворику Львівського історичного музею, сховався від дощу в одному з його залів.

Незважаючи на те, що твір показали в екстремальних умовах, актори впоралися з завданням настільки, наскільки могли. Особливо органічною у ролі Клітемнестри була львівська актриса Тетяна Сторожук. Нечасто після вистави глядачі не бажають розходитись та вигукують: «Хочемо продовження!» Однак того разу було саме так. Після цього відбувся унікальний концерт у палаці Потоцьких – опера «Алкід» Дмитра Бортнянського (диригент – французький колега і друг Василя – Жан-П'єр Лоре).

На завершення марафону пам'яті й пошани Василя Сліпака – у Львівській філармонії провели підсумковий гала-концерт. Сцена засяяла від такої кількості зірок, які приїхали вшанувати пам'ять музиканта: Гоша Ковалінска, Пол Гоглєр, Гійом Дюссо, Наталія Половинка, Станіслав Бадрак, Олеся Бубела, Наталія Озерська, Роман Коренцвіт, Володимир Дутчак. Серед них була і французька співачка Перін Медоф, не лише колега, а й одна з коханих Василя Сліпака. Про це згадував брат Василя Орест Сліпак: «То була мегалюбов, планувалось весілля, були знайомі батьки. Вона відпочивала у наших батьків, а потім щось не склалось. З'явилася Ліза, але потім теж щось не склалося».

Диригували «класичним зорепадом» всесвітньо відомі Ніколас Краузе, Володимир Сивохіп, Тарас Криса. На гала-концерті звучали кращі зразки класичної музики: Дж. Верді, Ш. Гуно, Г. Берліоза, М. Лисенка, Є. Гальперіна. Однак особливими творами, які завершили марафон, були «Заповіт» Тараса Шевченка та «Ода радості» Л. ван Бетховена.

«Нашій капелі треба покласти років 5 на те, що Василь міг зробити за місяць. Це був його індивідуальний вибір, і він все-таки був хлопець – козак, правдивий козак. Правда і Бог для нього були не порожні речі, от він подивився, що неправда тут діється, і вже двох виходів для нього не було», – поділився своїми відчуттями перед тим, як іти на сцену, диригент хорової капели «Дударик» Дмитро Кацал.

Хоч на заходи, присвячені Василеві Сліпаку, прийшло чимало людей, звісно, найтяжче було батькам героя. Ледве стримуючи свої сльози, вони спілкувалися з гостями та журналістами, скромно ділилися своїми спогадами. Мати Надія і батько Ярослав вдячні, що є стільки небайдужих людей, котрі поділяють їхню непоправну втрату. «Це глибока рана. Багато людей приїхали, вони хочуть вшанувати його пам'ять і справді щиро то роблять. Весь зал наповнений почуттями і тільки добрими спогадами про нього, я вдячна всьому народу українському, усій Україні, людям, які нас так підтримують і додають трошки сили», – зазначила пані Надія.

Рідний старший брат Василя Орест тримається трішки краще, можливо, тому, що належить до сильних чоловіків, які не показують свого болю... Колись Орест за руку привів Василя Сліпака до музичної школи «Дударик», тепер же – опікується його спадщиною та збереженням пам'яті про нього. «Цього року плануємо започаткувати конкурс молодих виконавців імені Василя Сліпака, який вже наступного року хочемо зробити міжнародним. У фонді The Wassyl Slipak Foundation планується робота з упорядкуванням спадщини Василя Сліпака, нам бракує у Львові технічного забезпечення. Також маємо на меті зблизити українські й закордонні організації. Василь був не лише моїм братом, він був мені найближчим другом, тому я робитиму все, щоби продовжити його справу», – зізнався Орест Сліпак.

Життя Василя Сліпака схоже на зорепад. Яскравою вогняною зіркою пролетів співак по небосхилу України й залишив по собі дуже багато добрих справ, які не можуть не надихати. Єдину помилку він зробив у своєму житті, яку не можна повторювати, – не повернувся живим з війни. Усе інше може слугувати тільки за приклад.

ВІРА І СВІТЛО

Релігія у житті Василя Сліпака займала чільне місце. «Єдине, чого я боюсь у житті, – це Бога. Якщо будеш боятися Бога, то він тобі допоможе», – сказав якось в одному з інтерв'ю ще молоденький співак Василь.

Це і не дивно, адже з дитинства Василько був дуже доброю дитиною, завжди намагався усім допомогти. Був волонтером при організації «Віра і світло». Сестра Марія Шемелюк згадує про ті часи: «Якось Василько, коли був у третьому класі, попросив маму напекти торбу булочок для дітей з "Віра і світло". Мама відповіла йому: "Ти знаєш, сину, в мене навіть борошна нема". А він: "Що ж я маю зробити? Я, напевне, поїду до млина за борошном". Він був дуже доброю, людяною дитиною, йому всіх було шкода. Він старався кожному допомогти і завжди вчив усіх навколо себе, що нема поганої нації, бо є погані люди. Такий був… не від світу цього, і ще він ніколи ні з ким не сварився…»

Василь Сліпак

Так, Василь Сліпак з дитинства допомагав тим, хто цього потребував. Не кожна дитина могла долучитися до діяльності товариства «Віра і світло», суть якої полягала у спілкуванні з неповносправними дітьми. Однак Василь не лише спілкувався з ними, він брав активну участь у спільних заходах і концертах, які там влаштовували. Одна з його колег по цій організації Стефанія Юзьків пригадала, що колись вони всі разом ходили колядувати, і Василь співав у самому центрі Львова на повні груди. Такі історії у його житті були не рідкістю.

Ольга Сторожук, науковий співробітник відділу історії української діаспори Львівського історичного музею, розповіла: «Василь був унікальною людиною, з чистою душею і добрим серцем. Поряд з гастролями в "Дударику", поряд з навчанням у школі він знаходив час для участі у товаристві "Віра і світло", він був волонтером вже з молодих років. У "Вірі і світлі" Василь був із самого початку».

Коли починаєш заглиблюватись у біографію Василя Сліпака, приходить розуміння, що такий його вчинок був не винятком з правил. Зовсім не дивно, що коли вибухнув Майдан, Василь Сліпак, будучи волонтером з дитинства, став допомагати Україні та врешті заплатив життям заради майбутнього миру. З дитинства у нього в житті була віра, а в очах – світло, яким він запалював усіх, хто його знав.

Еліза СОЛОДКА

Фото Богдан Косяк

ТОРКНУТИСЬ АУРИ АНТОНИЧА

Львівщина вшановує видатного поета, прозаїка, перекладача Богдана-Ігоря Антонича, який вісімдесят років тому відійшов у вічність.

Надія ПАСТЕРНАК

Він залишив цей світ спекотного липневого дня 1937 року, коли його ровесники з усієї Лемківщини і Галичини збиралися біля річок, ставків, водойм, запалювали вогні і відзначали прадавнє свято Івана-Купала. Двадцятивосьмирічний, ще не одружений Богдан Ігор-Антонич горів цього дня від температури – і згорів… Єдиний син у батьків та неперевершений поет України, який встиг зробити значний внесок в українську поезію: завдяки своїй філософській ліриці, релігійно-космічними мотивам, відгомону лемківського фольклору.

6 липня цього року на Янівському цвинтарі у Львові, де він похований, відправили поминальну панахиду. А в неділю, 9 липня, торкнутись аури Антонича можна було в селі Бортятин Мостиського району – в Музеї-садибі родини Антоничів. Ні, він не народився у Бортятині, як дехто вважає, а проводив тут свої юнацької роки, приїжджаючи на вакації до батьків. Родинне обійстя Антоничів – це священицька плебанія, адже батько поета був греко-католицьким священиком і 1927 року став парохом у цьому селі, яке належало тоді до Перемиської єпархії.

А народився поет на Лемківщині – у селі Новиця, що біля Сянока, яке внаслідок переділу кордонів опинилося на території сусідньої Польщі. Він вчився у Сяноцькій гімназії, й лише після синового закінчення цього навчального закладу батьки переїхали ближче до Львова. Поміж цим мешкали й у Відні, й у сусідній Словаччині, і в різних селах їхньої рідної Лемківщини. Бо родину переслідували як «москалі», які ненадовго прийшли в часи Першої світової, – за те, що не підтримували москвофільського руху, так і польська влада, яка таки заарештувала отця Василя Антонича…

СЕЛО, ПЛЕБАНІЯ, ЦВИНТАР…

Про Антоничів у Бортятині – найкращі спогади. Тут навіть кажуть: «Не було б отця Антонича – не було б Бортятина». Хоча село давнє, свого справжнього розвитку і духовного піднесення зазнало саме у той час, коли тут був парохом отець Василь Антонич (або ж Василь Кот: це прізвище він змінив перед висвяченням – на Антонич). І нині своєрідною архітектурною домінантою села служить церква Успіння Пресвятої Богородиці, збудована отцем Василем Антоничем – за проектом відомого львівського будівничого Василя Нагірного. Не кожне село могло дозволити собі такий проект.

Також з ініціативи отця Василя у Бортятині була побудована школа. Нині на її місці стоїть уже новий навчальний корпус і

будується ще один – зі спортивним залом. Таку новобудову нечасто зараз побачиш у галицькому селі… До спорудження активно долучаються односельці, й так тут водиться з діда-прадіда, так виховував людей отець Василь Антонич. Він дбав і про економічний розвиток Бортятина, організувавши кооператив і касу взаємодопомоги (за що потім постраждав), а в неврожайні роки закуповував за кордоном картоплю і насіння для селян. Хто міг – віддавав потім, хто не міг – так і було. Кажуть, ще донині дехто винен…

Отець заклав добру господарку у Бортятині, сто гектарів церковного поля роздав бідним в оренду. І ще бортятинці розповідають, що бідних вінчав, хрестив, ховав задарма. А от на уроках релігії був дуже строгий: хто не вчився, чогось не знав, то міг і дістати… Ну, так тоді було в усіх галицьких школах. Про освіту бортятинських здібних дітей дбав, шукав кошти на їхнє навчання. Гарні спогади про те, як їй допоміг у житті отець Василь Антонич, залишила мешканка села Ганна Войціцька, з якою товаришував його син. Вона дуже гарно співала, вишивала, навіть отримала нагороду за вишивку з Чікаго, де експонувались її роботи, була здібною до науки. Отець подбав, щоби дівчина вчилася у Львові.

Добрим словом бортятинці згадують і їмость Ольгу, матір Богдана-Ігоря Антонича. Вона теж походить із Лемківщини, зі священицької сім'ї. Її батько Микола Волошинович працював науковцем у Львівському університеті і був парохом у селі Липівці. Брат Ольги Волошинович виступав за приєднання Лемківщини до Чехословаччини, через те був засуджений урядом Пілсудського до смертної кари і переховувався на території Чехословаччини. Антоничі теж були змушені якийсь час переховуватись… Їмость

Ольга до одруження працювала вчителькою.

«Після смерті сина сім'я дуже бідувала, – розповідає молодший науковий співробітник музею Ірина Сенечко. – Отець Василь був на парафії в Бортятині до 1939 року. Потім сім'я зазнавала утисків від радянської влади. Їх чотири рази грабували: отець вдома зберігав сейф від каси взаємодопомоги. Кожного разу ту касу якось відновлював і продовжував допомагати селянам. Під час четвертого пограбування його дуже сильно побили, він лежав паралізований, так і помер у 1947 році».

Їмость Ольгу, яка на цей час втратила зір, забрала до себе сім'я Бень із Бортятина, де вона прожила до 1953 року. Свого часу їмость допомагала цій родині у скруті. Всього на шість років пережила Ольга свого Василя. Вдячні бортятинці поховали її поруч із чоловіком, а в 1956 році поставили спільний пам'ятник. За постаментом їздили у село Демню Миколаївського району, яке славиться каменярами і виробництвом пам'ятників. Ця могила весь час була доглянута.

…Уже лежать на цвинтарі лицем до сонця усі ті бортятинці, які пам'ятали отця Василя, які слухали його проповіді, а він – лицем до них, своїх парафіян (бо так ховають священиків). Поруч з ним – їмость, мати, якій Бог дав лише одного сина і яка так рано його втратила. Зате здобула Україна… Старі могили, старі дерева, якась незвичайна тиша в цьому сакраментальному куточку села…. Стоїмо з похиленими головами. Молимося за упокій душ цих простих, скромних і великих людей.

П'ЯТЬ КІМНАТ ІЗ ВИШИВАНИМИ ШТОРАМИ

На горі біля церкви – плебанія, священицьке помешкання, бо священик має жити близько до церкви. Велике подвір'я, криниця і калина біля неї. Тут якась особлива аура, спокій. І всередині плебанії, тепер музею, – також. Ті п'ять кімнат і кухня – такі ж, як були за часів Антоничів. У радянські часи, коли діяла тут початкова школа, кухню замуровували. Кімнати побілені вапном, як колись, віддають білизною. Штори, або портьєри, як кажуть у Галичині, також білі, і на них вишиті поезії Антонича – на рівні середини вікна. Дуже цікаво, оригінально і повчально…

Музейні працівники зізнаються, що знайти відомості про родину Антоничів було не так просто. Радянська влада знищувала все, що можна було: документи, фотографії… Але все ж завдяки світлинам – копіям, які вдалося знайти (оригінали зберігаються в одній науковій установі), можемо тепер відтворити образ малого Антонича. У музеї є його фото з батьками, де він ще дуже маленький, і окрема його світлина в п'ятирічному віці.

Про життя родини, коли хлопець був ще немовлям, теж відомо мало. Дещо вдалося дізнатися зі спогадів нареченої Богдана-Ігоря Антонича Ольги Олійник. Відомо, що мама найняла для сина няню, яка знала дуже багато пісень, гарно співала і читала напам'ять поезії Шевченка. Очевидно, це мало вплив на малого хлопця, бо він дуже рано почав римувати: говорив віршами, а потім сам цього встидався. Ще відомо, що дуже любив бавитися книжечками: складав їх, перескладував, щось будував, гортав. Любив ходити з прутиком, як усі інші хлопці… Є в музеї копії свідоцтва про народження і хрещення. Хрестили його у церкві Святої Параскеви, де батько мав парафію. А ще у цій музейній кімнаті є багато матеріалів про Лемківщину – край, де народився Богдан-Ігор, землю, природа якої мала вирішальний вплив на формування його душі, на становлення як поета.

Цей мальовничий край з горами Карпатами – найдавніша

етнографічна територія України, яка належала і до Київської Русі, і до Галицько-Волинської держави. Внаслідок воєнних лихоліть її північна частина відійшла до Польщі, південна – до Словаччини, й лише невеличка частина залишилася в Україні…

Бачимо тут репродукції картин лемківського художника-самоука Никифора Дровняка, сучасника Богдана-Ігоря Антонича, які допомагають відтворити середовище, в котрому зростав поет. Зібрана тут цікава література і про лемківський край взагалі, і про його звичаї, культуру, побут, і про Антонича. Як наприклад, книжка львівського радіожурналіста Володимира Шалайського – про уже згадувану Ганну Войціцьку та пісні, які любив слухати Антонич. Автор записав цікаві спогади від неї про життя поета в цьому селі.

У Бортятині Антоничу добре творилося. Зберігся навіть один лист, у якому він нарікає на зайнятість і на те, що не може приїхати до Бортятина на канікули, лише ненадовго, а вже 20 серпня мусить бути у Львові… Тут він проводив час із місцевою молоддю, яка збиралася у саду директора школи, допомагав ставити вистави, слухав пісні, але сам не співав. Часто проводжав Ганну Войціцьку додому і просив, щоб вона ще співала. Ось який спогад залишила вона про Антонича: «Був середнього росту, короткозорим, зачісувався догори. Його мати теж була короткозорою. Ходив переважно в краватці. Веселий, але водночас скритний».

Наступні музейні кімнати крок за кроком відкривають цю непересічну постать: через його збірки, через світлини пізніших часів його навчання у Сяноцькій гімназії та Львівському університеті, через різні документи і збережені спогади його сучасників та друзів. Його однокурсниками були письменниця Ірина Вільде, видатний мистецтвознавець, який згодом емігрував до США, Станіслав Гординський. Вони були навіть добрими приятелями. Гординський першим зробив запис у книзі відгуків новоствореного музею родини Антоничів, коли приїхав до України.

ФОТО, МУЗИКА І НАУКОВА ДИСКУСІЯ

Як колись центром духовного життя Бортятина була плебанія – завдяки багатогранній діяльності отця Василя Антонича, так і зараз вона продовжує виконувати цю місію, тільки уже в іншому амплуа. У Музеї-садибі родини Антоничів постійно «щось відбувається», тож мешканці села на забувають стежки сюди.

От і цієї неділі тут відкрилася виставка відомого львівського фотохудожника Йосипа Марухняка: «Вітай життя» – за мотивами поезій Б.-І. Антонича. Це вже третя фотоекспозиція автора, присвячена Антоничу. «Його поезія уже багато років спонукає мене дивитися на світ не просто, а трохи по-філософськи, бо у творчості Антонича я знаходжу своєрідне образне мислення, яке є емоційним, пов'язаним із порухом живої природи. У віршах Богдана-Ігоря є свідома стихія людського буття, міфологічна фольклористичність, пов'язана з людиною і природою, – каже фотомитець. – Пізнаючи Антонича, бачиш велике серце художника і його служіння народу».

Це «велике серце художника» надихнуло й музикантів Львівського акустичного гурту «Три кроки в ніч». У супроводі бандури й багатьох інших старовинних інструментів вони виконали пісні на вірші Богдана-Ігоря Антонича й сучасних українських поетів. Надихнула творчість поета і науковців, які провели круглий стіл «Антонич і модернізм: національне мистецтво та універсалізація ідей».

Своїми думками ділилися: літературознавець, есеїст, дослідник життя і творчості Богдана-Ігоря Антонича Данило Ільницький; професорка кафедри теорії літератури Львівського національного університету імені І. Франка і кафедри культурології УКУ, яка досліджувала спільний перекладацький проект Антонича і Тадеуша Голєндера, – Олена Галета; доцент кафедри культурології УКУ, котра багато років займається редагуванням і дослідженням текстів Антонича, – Ірина Старовойт; літературознавець, співробітник Інституту українознавства НАН України Віктор Мартинюк… А також – гостя з Польщі, викладач кафедри україністики Ягеллонського університету та Вищої східноєвропейської школи в Перемишлю Агнєшка Корнєєнко. Її предки – родом з околиць Чернігова – емігрували ще на початку минулого століття. За роки уже ніхто в родині не розмовляв українською, а вона не лише вивчила мову своїх предків, але й стала спеціалістом з україністики і викладачем престижного польського університету…

Дискусія справді була цікавою, і час промайнув швидко. Але сюди, до Бортятина, до цієї плебанії і Антонича, – хочеться повертатися ще і ще.

Фото авторки та Йосипа МАРУХНЯКА
Бортятин-Львів

БІЛЬШЕ ПРАВДИ – У ЛЬВОВІ

Наприкінці вересня, одразу після Львівського форуму, відбудеться 83-ій Міжнародний конгрес ПЕН-клубу. Тема конгресу – «Відстоювання правди у добу пропаганди».

На прес-конференції у Львові організатори розповіли, що для України означає ця подія та чи допустять на цей міжнародний з'їзд письменників – українських читачів.

Президент Українського центру Міжнародного ПЕН Микола Рябчук розказав про специфіку об'єднання: «ПЕН-клуб – це дуже давня міжнародна організація, яка існує майже сто років. Вона була створена для того, щоб допомагати письменникам у скруті. Це може бути фінансова скрута, а може бути й політична. Ми знаємо про долю Олега Сенцова, режисера та автора двох книжок, який сидить у тюрмі, а також знаємо про ситуацію в Криму, про Миколу Семену, якого теж, правдоподібно, посадять, а він є членом нашого українського ПЕН-клубу. Є ціла низка питань, які ми хочемо винести на обговорення Конгресу у Львові і привернути увагу до цих проблем. Але, звичайно, також ми хочемо навчитися слухати, бо якщо ми не знаємо проблем інших, як там в Африці, Азії, ми не можемо вимагати такого самого розуміння наших проблем. Ми не можемо бути занадто егоїстичними».

Також письменник зазначив: до останнього важко було повірити, що ця подія справді відбудеться в Україні. «Ми працювали над цією ідеєю два роки, кожна країна мала би за щастя провести цей захід. Була і потужна конкуренція, й опір – самі знаєте, з чийого боку, але ми вибороли це право, яке є честю, та накладає і певну відповідальність».

Конгрес відбудеться у Львові, проте організатори розглядали й інші українські міста, зокрема Київ та Одесу. Вибір був зумовлений тим, що місто Лева, на думку Рябчука, – це культурна столиця України, а Київ – фінансова. Чому відкинули Одесу, ніхто з присутніх журналістам не пояснив. Ми можемо лише здогадуватися, але, можливо, організатори хотіли показати приїжджим, дехто з яких уперше гостюватиме в Україні, зразкове українське місто, а кращої кандидатури, ніж Львів, на це не знайдеш. «Приїде десь двісті делегатів на Конгрес: не така велика цифра, але це стратегічно важлива публіка», – зауважив Рябчук.

«Близько 230 лідерів думок, видатних письменників, поетів, перекладачів, журналістів, істориків, публіцистів та редакторів зі 101 країни світу говоритимуть чотирма мовами про літературу, творчість та свободу слова», – зазначають організатори в пресрелізі. Під гаслом 83-ого Конгресу ПЕН «Коли правда стає істиною» відбудеться засідання делегатів Міжнародного ПЕН-клубу та низка відкритих подій, панельних дискусій, літературних читань, презентацій і зустрічей.

«Серед зіркових гостей 83-ого Конгресу ПЕН – нобелівські лауреати Світлана Алексієвіч (Білорусь) та Герта Мюллер (Німеччина), а також Адам Загаєвський (Польща), Пітер Померанцев (Велика Британія), Людмила Уліцька (Росія), Пол Остер (США), українські письменники Юрій Андрухович, Андрій Курков, Сергій Жадан, Олена Стяжкіна і ще 200 найяскравіших літераторів з усього світу», – повідомляється в прес-релізі.

Ольга Муха, куратор, координатор команди Конгресу, очільниця Офісу «Львів – місто літератури ЮНЕСКО», наголосила, що перебіг події із такою тематикою напрочуд логічний саме у Львові, оскільки це не лише місто літератури, як у титулі ЮНЕСКО (від грудня 2015-ого), так і на мапі України, але й стихійна домівка для тих, хто потребує прихистку через вимушене переселення з Криму чи східних регіонів України. Вона звернула увагу на те, що програма Конгресу поєднує дипломатичну складову та літературну (відкрита програма для всіх охочих). Пані Ольга запросила містян до активної участі у відкритій культурній програмі, нагадавши, що цей місяць буде у Львові ще більш літературним, аніж зазвичай.

«Ми раді тому факту, що Конгрес відбудеться саме в Україні, і маємо приємну кооперацію з Українським ПЕН-центром та львівською командою Конгресу, в тому числі Офісом міста літератури ЮНЕСКО та Львівською міською радою», – додала Кетлін Кальдма, секретар Міжнародного ПЕН-клубу, президент Естонського центру Міжнародного ПЕН-клубу, – під час скайп-включення з Греції.

Відпроситися на два тижні у міського голови і побути волонтером на Конгресі збирається Андрій Москаленко, заступник міського голови Львова з питань розвитку. «Важливо помаксимуму використати можливість побути біля людей, які творять сьогодні світ, книжки яких змінювали хід подій у цілих країнах, – наголосив пан Москаленко. – Літературний вересень у Львові може перерости в роки… Окрім закритого засідання, буде дуже багато відкритих, і ми запрошуємо вас їх відвідувати».

Ольга Муха розказала, що підписувала дизайн для презентації Світлани Алєксієвич у той час, як Інтернетом ширилася чутка про смерть письменниці. Тоді пані Світлана в Сеулі підписувала книжку і сказала: «Не дождетесь». А ще додала, що працює над тим, щоб у Львові з'явилась літературна резиденція.

Про набір волонтерів буде оголошено до кінця липня на Фейсбук-сторінці проекту. Про це повідомила Богдана Брилинська, координатор з партнерства 83-ого Міжнародного Конгресу ПЕН у Львові, головний спеціаліст відділу культурних індустрій управління культури департаменту розвитку Львівської міської ради. Також вона повідомила про початок реєстрації делегатів на Конгрес і запуск інформаційної сторінки, на якій про це можна довідатися. Пані Богдана звернула особливу увагу на слоган: «When truth comes true», що цілком відображає ідею конгресу в Україні, яка зараз, незважаючи на складну політичну ситуацію, намагається впевнено рухатись у бік формування відкритого суспільства.

Мирослав Маринович, почесний президент Українського центру Міжнародного ПЕН, наголосив на можливості для України вплинути на позицію Міжнародного ПЕН та особливій участі України у підготовці резолюції Конгресу. «Це можливість для нас вплинути на хід подій у світі, і це треба мати на увазі й готуватися до цього. Коли я згадую такий конгрес у Південній Кореї, мені передусім в очах стоїть величезна армія волонтерів. Вони були в однаковій уніформі, їх було страшенно багато, і вони були дуже відповідальні та кидалися заповнювати організаційні прогалини. І дуже важливо, щоб і наші волонтери могли це вирішувати. Нам сусідство з Форумом видавців є дуже вигідним, але також є і викликом, бо надто багато подій на один раз. Десь люди можуть втомитися, можуть чогось не зауважити, тому треба набратися сил ще до початку вересня».

Ольга Гончар, координаторка з PR та комунікацій Конгресу, навела невеличку історичну довідку про те, що ПЕН-клуб – це міжнародна організація, котра об'єднує професійних письменників, редакторів і перекладачів та існує з 1921 року. Організація була заснована в Лондоні, щоб допомагати письменникам, які перебувають у скруті.

Важливою місією Конгресу може стати питання долучення Львова до міжнародної мережі ICORN, що захищає письменників, поетів, художників, музикантів, правозахисників, видавців, які ризикують власним спокоєм, обстоюючи свободу слова, захищаючи демократичні цінності та сприяючи розвитку міжнародної солідарності.

Підготувала Любов ЯКИМЧУК

Антонія Цвід «Возлюбленик муз і грацій. Кохані жінки Тараса Шевченка» (К.: «Прометей», 2017)

ГІМН КРАСІ ТА ЛЮБОВІ

У час інформаційних технологій цікаві наукові розвідки про нашого Великого Кобзаря доступні далеко не всім... А ось популяризувати творчість геніального поета і художника через призму його особистого життя вповні може гостросюжетний художній твір. У романі-трилогії «Возлюбленик муз і грацій. Кохані жінки Тараса Шевченка» Антонії Цвід, який щойно побачив світ, авторка взялася реконструювати всю палітру життя нашого Пророка – від його з'яви на світ Божий до відходу в засвіти...

До написання такого великого за обсягом твору Антонію Цвід спонукали різні інсинуації навколо імені Тараса Шевченка. Аби поєднати реальні події з особистого життя генія та його філософсько-світоглядні мотиви, письменниця вдалася до такої зображувальної форми, як роман-перформанс. Це дозволило їй – завдяки синтезу мистецтв – розширити жанрові рамки, поєднати в трилогії декламацію, танці, спів та філософські рефлексії. Так постали візуальні картини з окремних етюдів, де головний персонаж виступає як оповідач, співак, танцюрист і музикант. Маємо героя – неосяжного в просторі й часі. В романі потрапляємо на тогочасні бали, сільські вечорниці, переймаємося їхньою атмосферою. Для повноти образу геніального митця авторка твору вдалася до інтимних тем... І до своєї честі, як віртуозний лірик, дуже делікатно «пройшлася» тонкою гранню, не переступивши межі вседозволеності...

Для опису таких найпотаємніших порухів людської душі, як кохання, – замало лише літературного таланту. Тут потрібно бути неабияким знавцем жіночої логіки... Без сумніву, що про інтимне найкраще може написати лише представниця слабкої половини людства. Яскравим підтвердженням цього може слугувати вислів героїні трилогії – музи поета, натурниці Амалії, про те, що навіть Бог не знає, чого хоче сама жінка. Відтак, віддаючи пальму першості у відтворенні інтимних деталей життя Тараса Шевченка чарівній авторці, повністю покладімось на жіночу інтуїцію і вроджену кмітливість натури.

У трилогії, що складається з романів «Возлюбленик муз і грацій», «І темної ночі... і ласки дівочі» та «Як русалки місяць ловлять», подибуємо чимало епізодів кохання з життя Тараса Шевченка. Всі вони мають історичну підоснову і не є вигадками, але їхнє відображення – то вияв образного бачення авторки, оскільки твір художній, а форма подання – еклектична, у вигляді перформансу. Дуже насиченим у романах є використання живої тогочасної мови. Саме завдяки діалогам відчувається якась безпосередня присутність у діях. Гортаючи сторінки трилогії, іноді ловиш себе на думці, що ти є співучасником події. Це, як кажуть, вищий пілотаж для кожного автора – захопити читача в полон творчих ілюзій, аби вони йому видалися правдоподібними, викликати сльозу, а то й щирий сміх, що межує з вдалою поетичною метафорою.

Роман розпочинається з подій 1836 року, коли 20-річний кріпак Тарас Шевченко зустрічається зі своїм земляком-художником Іваном Сошенком і водночас зі своєю музою – юною німкенею Амалією Європеус, яка дивиться на нас із його найкращих акварелей. Він нарешті по-справжньому закохується. Це кохання з натурницею переростає у велике єднання між Музою і Художником, яке з вимушеною перервою триватиме до останніх днів його земного буття. Тож по переїзді до Петербурга в митця починається новий етап в особистому житті, але назавжди залишаються в серці і його юнацькі захоплення. Як відомо, щире кохання не раз навідувало Великого Поета. Ще змалку він полюбив сусідську дівчинку Оксану, з якою його, п'ятнадцятирічного, розлучив пан Енгельгардт, забравши з собою до Вільна (Вільнюса). Про найчистіші почуття до подруги дитинства Тарас Шевченко часто згадує у своїй творчості. Захоплення вільною від кріпацтва полькою Дзюнею Гусиковською залишило глибокий слід у душі юного Тараса і позначилося на його подальшому сприйнятті таких суттєвих у його житті понять, як Кохання і Воля.

Маючи від народження вразливу душу, поет завжди сприймав кохання як вияв божественної сили та істинної волі Всевишнього. За твердженнями сучасників, коли Тарас закохувався, то ставав несамовитий, про що читач не раз довідається зі сторінок трилогії. Либонь, саме таким і мав бути його буремний дух. Перефразовуючи Лесю Українку, можна з певністю сказати, що поет умів не тільки ненавидіти, а й безмежно любити... «Коли він говорив з жінками, то його лице робилося надзвичайно приємним, він дуже їм подобався». Завдяки поетичності й мовному колориту твору перед нами постає правдивий образ «возлюбленика муз і грацій», як назвав поета його побратим Панько Куліш.

З Божої ласки, за висловом самого Шевченка, та з допомогою кращих умів тогочасного Петербурга і тамтешньої української громади – він виривається з прірви кріпацтва й потрапляє в шалений полон творчості. А відтак до нього приходить визнання і, як зазвичай, обожнювання великосвітських дам. Не порозумівшись з Амалією, Тарас повертається до рідної України, де хвилі кохання буквально з головою накривають юного художника й поета. Він стає улюбленцем «малоросійських» панянок, малює їхні портрети, буває на велелюдних балах місцевої знаті, знайомиться з відомими представниками українського національного відродження.

Щасливі миті кохання Тараса Шевченка і його невдалі сватання Антонія Цвід описує в особливій, лише їй притаманній манері: тепло, з тонким відчуттям трагізму, а іноді й комізму. Не можна читати без співпереживання сцени зізнання поета в коханні вродливій поміщиці Ганні Закревській чи його кумасі Надії Тарновській, або стриматися від сміху крізь сльози від гарбузового сватання до юної попівни Федосії Кошиць. Особливо Антонії Цвід вдалося виписати сцени зустрічей Шевченка із закоханою у нього «до безтями» княжною Варварою Рєпніною. Це дивовижне кохання двох нерівних за соціальним станом людей, але таких схожих за летом думки, завершилося, як і почалося, несподівано й трагічно.

Як бачимо, Тарас Шевченко, як людина творча, а відтак залюблена в красу, закохувався не раз. Всюди, куди б його не закидала лиха доля, він прагнув віддати частинку свого серця прекрасній статі. Незважаючи на «темнії ночі заслання», поет знаходить миті для ласки дівочої... Неможливо читати без радості й сліз сторінки, де описані епізоди закоханості й прощання його з чарівною кримчанкою Забаржадою в Орській фортеці, казашкою Катею на Мангишлаці, комендантою Агатою Усковою чи юною актрисою з Нижнього Новгорода Катериною Піуновою.

Майже всіх коханих жінок поет увічнив у свої творах. Він присвятив сповнені великої любові і туги поезії Ганні Закревській, яка померла, не дочекавшись його повернення із заслання, і Варварі Рєпніній, і Марії Максимович, яку вважав еталоном українки, і своїй «доні» Марко Вовчок, і навіть зрадниці Ликері Полусмак. А ще були вірші, що їх Тарас Шевченко записував до альбомів чарівних панночок. Та найбільшим коханням завжди залишалася для митця його муза – Амалія Європеус, його натурниця і повірниця.

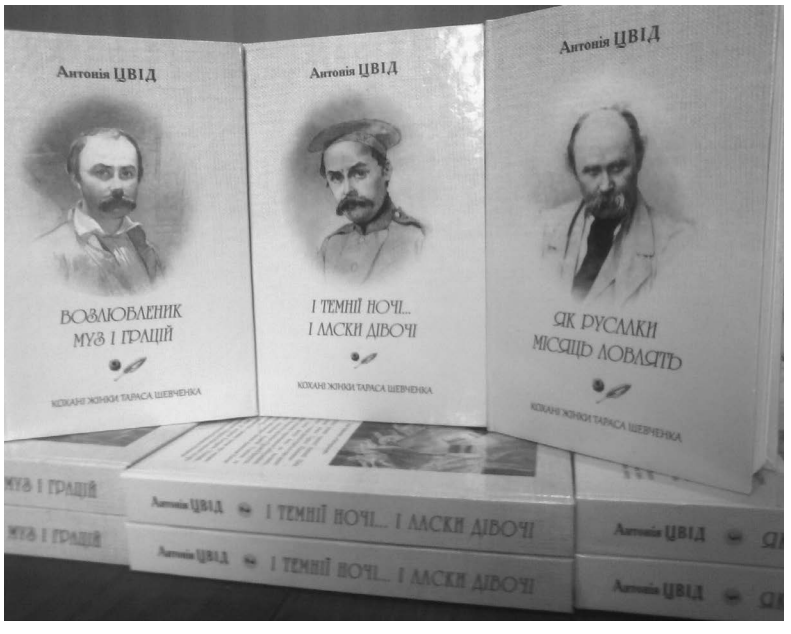

Реалізуючи свій творчий задум, Антонія Цвід у трилогії вповні відтворила всеосяжну палітру життя нашого Великого Творця і Пророка. Незважаючи на ризикованість теми, вона сміливо, завдяки такому жанровому прийому, як перформанс, зуміла в картинах та етюдах стисло і яскраво явити нам живого, сповненого емоцій поета і бранок його серця. Кожна з улюблених жінок у романах описана з вражаючою достовірністю. Іноді здається, що письменниця сама жила в ту епоху і була свідком подій. Особливо дивує її достеменне знання тогочасної моди. Так «одягнути» своїх героїв навряд чи зміг би хтось із чоловіків: складається враження, ніби письменниця сама захоплюється моделюванням одягу...

Іншим вражаючим моментом у трилогії «Возлюбленик муз і грацій. Кохані жінки Тараса Шевченка» є описи маєткової культури в Україні середини XIX століття, з її вишуканим бароковим дизайном палаців, парковими ансамблями і з колекціями живопису й скульптур, творами декоративно-вжиткового мистецтва. І вся ця безмежна розкіш на світських балах разюче дисонує зі злиденним побутом селян, міщан та солдатів у казармах на засланні. Тарас був надзвичайно чутливий до музики, співу, сценічного мистецтва, що проявлялося в його натурі навіть на засланні, де він грав у казарменних виставах, буквально приголомшуючи тамтешню публіку своїм акторським талантом. Особливу увагу привертає мова персонажів трилогії. Вона настільки достовірна і колоритна, що здається, ніби авторка жила саме в той час. А відтак справедливо хочеться назвати трилогію – епопеєю, настільки виразно схоплено у творі дух Шевченкової епохи.

Авторка роману залишає головного героя живим – яко великого життєлюба, невтомного творця краси і любові... Вона свідомо відмовляється від зображення тих подій, що сталися по смерті поета... Одначе, коли дух генія ще витав над малярнею Академії мистецтв, гаряча жіноча сльоза скотилася на його вже холонучі вуста... Може, це була його незабутня муза Амалія з магазину «Авенцо» чи зрадлива наречена Ликера, що з розпачу мало не втопилася, а може, горда княжна Варвара, яка не стала листуватися зі своїм єдиним коханням після повернення поета із заслання?

Про це вже ніхто і ніколи не дізнається... І лиш душа генія відає ім'я тієї невідомої дами під чорною вуаллю, перед якою розступилися мужі, аби вона востаннє поклала до рук нашого Пророка дві червоні троянди...

Можливо, це була саме вона – його вічна наречена...

Анатолій ДУПЛЯК,
член Національної спілки
журналістів України

СОКОЛИНА ПІСНЯ УКРАЇНСЬКОГО РОМАНТИКА

Михайло Миколайович Петренко. Нарешті ім'я цього українського поета, на слова якого була створена пісня «Дивлюсь я на небо…», – не лише в епіцентрі уваги, але й під лупою дослідницьких потуг і спроможності фахівців.

Леся САМІЙЛЕНКО

Адже чи є – і не лише в Україні, але й у світі – поет і людина, навколо постаті якої було б створено таку кількість легенд і небувальщин. А сама пісня «Дивлюся на небо та й думку гадаю: / Чому я не сокіл, чому не літаю, / Чому мені, Боже, ти крилець не дав? / Я б землю покинув і в небо злітав…» Її знає, без перебільшення, кожен українець. Й ось уже вона ознаменована ювілеєм свого польоту над роками, чутками і плітками, які донедавна здебільшого й були так званою «історичною правдою» про життя і творчість поета.

Втім, на все свій час і, як казав Тарас Шевченко, «…у кожного своя доля і свій шлях широкий» А ім'я Кобзаря та його слова неспроста спадають на думку, адже самі дослідники творчості Михайла Петренка кажуть про те, що на запитання «Чи знаєте ви, хто написав цю пісню?» – як правило, більшість відповідали, що Тарас Шевченко, або називали її народною.

Та віднедавна, тобто з 2012 року, коли ініціатори з родини нащадків поета, краєзнавці та історики започаткували проект «Ідентифікація Петренків», – ця ситуація змінилася на краще. Принаймні читачі газети «Культура і життя» вже навіть звикли до того, що час від часу з-під пера головного редактора нашого видання Євгена Букета ластівками вилітають дуже позитивні і професійні думки, які він викладає у своїх матеріалах, присвячених цій темі. Власне, як краєзнавець та журналіст, спілкуючись із колегами, котрі досліджують тему біографічної достовірності відомих та маловідомих фактів з життя поета і його родини, він став не лише одним з тих, хто цікавиться відомостями про Петренків з родини Михайла Миколайовича. Євген Букет – ініціатор перекладу мовами світу легендарної, відомої не лише в Україні, але й далеко поза її межами – пісні «Дивлюсь я на небо…» Він залучає до цього знаних і в Україні, і в інших державах майстрів пера.

І завдяки такій ініціативі – сьогодні вже відомі конкретні імена перекладачів, та й тексти пісні в їхньому перекладі вже можна почути у виконанні кращих артистів світу, а незабаром можна буде і прочитати в книзі, яка уже готується до друку.

А поки що маю честь і задоволення однією з перших тримати в руках видання «Михайло Миколайович Петренко – 200 років безсмертя». Автори – документальний краєзнавець, письменник, кандидат хімічних наук, засновник документального генеалогічного проекту «Ідентифікація Петренків» Олександр Євграфович Петренко та одна з активних учасниць цього проекту, жителька міста Слов'янська Донецької області, краєзнавець і дослідниця історії Слобожанщини Валентина Миколаївна Шабанова.

Відкриваю книгу – і бачу інтелігентне й одухотворене обличчя – на графічному портреті заслуженого художника України О. Чередниченка, створеному за фотографіями онуків поета. З цього і почалось моє знайомство з усіма перипетіями на біографічному полі не лише самого поета, але і його найближчих родичів та нащадків. Трохи сумно мені стало вже після прочитання перших сторінок цього видання, з них я одразу відчула «дуже український дух» гетьманської боротьби за правду і справедливість. Адже книга, більша частина якої складається з конкретних документальних даних, обґрунтованих професійними дослідниками, розкриває авантюрність та й відверту фантасмагорію, на якій базували свої висновки, здебільшого літературні та журналістські, давно відомі в цій історії автори.

Тобто читач крок за кроком починає розуміти лише одне – все, що було відоме загалу, – майже суцільна вигадка. І це б не здивувало, якби не усвідомлення того, що ім'я геніального поета і сьогодні намагаються «привласнити» так звані «вчені м. Слов'янська», забруднюючи інформаційний простір не зовсім правдивими і дуже суперечливими «фактами» щодо народження й проживання саме у цьому місті Михайла Петренка та його родини. Псевдоісторики і псевдокраєзнавці, які нині намагаються затиснути особистість поета в рамки території його народження, а факти біографії родини «доводять», керуючись літературно-фантасмагоричними опусами представників минулих поколінь і адептів більшовицької ідеології, – роблять ведмежу послугу цій справі. У книзі наводиться безліч доказів недостовірності цих біографічних «фейків», і вся вона пронизана духом обурення людей, для яких правда про їхнього славного родича є питанням совісті й честі. Такий собі трохи детективний, історичний твір во славу перемоги справедливості.

Проте для тих, хто цікавиться постаттю творця легендарної оди українській романтиці, у цій книзі все цікаво. Адже на кожній з її сторінок – результат кропіткої дослідницької праці, матеріали, що роками збиралися, розшукувалися, мов перлинки, нанизувалися в намисто, що було і є однією зі складових українських духовних скарбів.

Після прочитання історико-біографічного твору так закортіло поринути в романтично-поетичний світ Михайла Петренка. І тут мені також пощастило, адже Видавничий дім «Кий» уже видав поетичний збірник під досить сухою назвою «Михайло Петренко. Твори». Відкриваю – і з перших сторінок знову вже відоме, але для більшості несподіване відкриття:

Думи мої, думи мої,
Де ви подівались,
Нащо мене покинули,
Чому одцурались?

І тут стає зрозумілим, що на одній хвилі українського ментального романтизму майже одночасно злітали на вершину світової слави два соколи української нації. Звичайно ж, Михайло Петренко і його творчі здобутки не можуть претендувати на співмірність із геніем Тараса Шевченка, але… Кажуть, митець іноді може написати багато, а прославити його здатен лише один твір. У випадку, про який ідеться, можна твердити і про живучість та феноменальну світову популярність не лише легендарної пісні «Дивлюсь я на небо…», але й інших творів поета, які й нині охоче беруть до свого репертуару сучасні співаки та музиканти, що розправляють соколині крила української романтичної мрії.

ПАМ'ЯТНА МОНЕТА «МИХАЙЛО ПЕТРЕНКО»

Національний банк України, продовжуючи серію «Видатні особистості України», 11 липня 2017 року ввів у обіг пам'ятну монету з нейзильберу «Михайло Петренко» номіналом 2 гривні, присвячену Михайлові Миколайовичу Петренку (1817–1862) – поетові-романтику першої половини XIX століття.

Дослідники не знають напевне точну дату народження поета, сперечаються над білими плямами його біографії. До цього часу не знайдено його прижиттєвої світлини чи портрета, але на всіх континентах світу виконують пісенний шедевр Михайла Петренка «Дивлюсь я на небо».

Текст поезії було знайдено навіть в альбомі Тараса Шевченка, куди поет інколи записував вірші, які йому сподобалися. Тому дехто помилково і до цього часу вважає Тараса Шевченка автором цього вірша.

Пісня «Дивлюсь я на небо…» прозвучала також у космосі, коли у 1962 році на борту корабля «Восток-4» полетів перший космонавт українського походження Павло Попович. Він співав її впродовж сеансу радіозв'язку з Центром управління польотами, де був присутній українець Сергій Корольов, основоположник практичної космонавтики.

А відтепер текст пісні викарбувано і на реверсі пам'ятної монети, яку створили художники Володимир Таран, Олександр і Сергій Харуки та скульптори Володимир Атаманчук і Анатолій Дем'яненко.

За матеріалами
Національного банку України

СПІВАЄ КОЛІР НА ПАЛІТРІ...

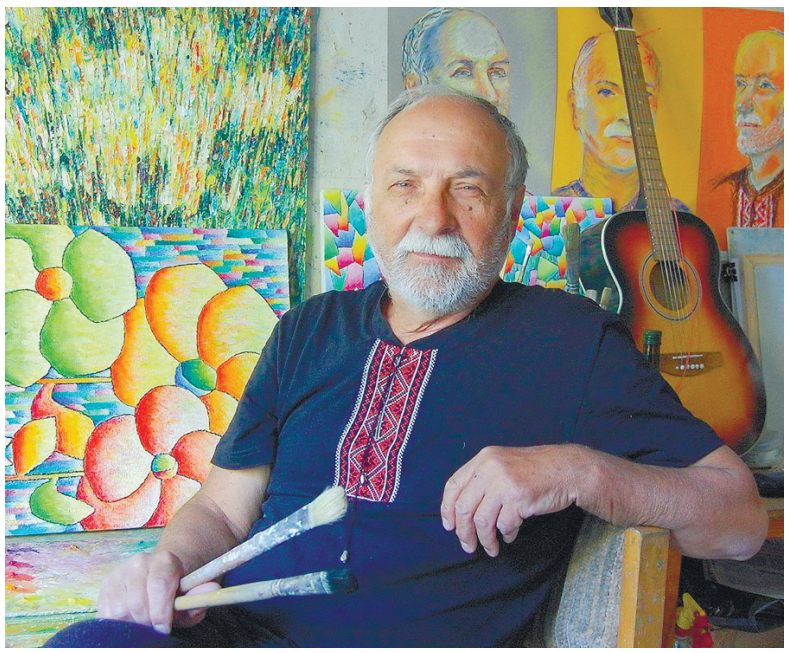

Олександр БРЄСКІН

Персональна експозиція картин Олександра БРЄСКІНА «МОЇ КОЛЬОРОВІ СТЕЖИНИ», презентація якої відбулася в Музеї історії міста Києва, відкрилася на честь ювілею майстра.

Юлія ОМЕЛЬЧУК

Багатогранному талантові підвладні різноманітні мистецькі техніки, якими володіє досконало, – акварель, книжкова графіка, живопис, текстильний колаж, плакат, художня фотографія, авторські шрифти…

Брєскін-живописець як ніхто інший володіє бездоганним відчуттям кольору та лінії, а його оригінальна знахідка – рельєфне накладання шарів фарби на полотно – справляє неповторне враження: ніби перед нами не живопис, а витончений гобелен. Насичені, яскраві мазки й різнокольорові стежинки-стрічки об'єднуються в цілісні образи – коли абстрактні, а подеколи й цілком реалістичні.

Так само різноплановою є й тематика робіт Олександра Брєскіна. Тут і сучасні абстракції, і витончена чуттєва еротика, і філософські картини з глибоким символічним змістом, і ліричні краєвиди, і напрочуд гарні натюрморти, і характерні портрети людей. Окрему серію присвячено православним храмам Києва, Новгорода-Сіверського, Чернігова.

Цікаво, що назви деяких творів пов'язані з музикою. Адже Олександр Федорович з насолодою кохається в царині музичного мистецтва. Справді, багата асоціативна уява автора проводить чіткі паралелі між світами візуальним і звуковим. Щедра палітра для майстра – те саме, що і яскраве звучання джазової або симфонічної музики, яку він обожнює. У віршованому доробку художника, а він, до речі, чималий, є такі виразні рядки: «Співає колір на палітрі…»

Народився Олександр Брєскін у Північній Кореї. Навчався образотворчому мистецтву в Києві, де давно живе й плідно працює. Впродовж свого багатющого творчого життя чимало мандрував мальовничими куточками світу. Побував у Карпатах, Москві, Польщі, на Таймирі, Чернігівщині, в Якутії… З усіх подорожей привозив свіжі враження, які обов'язково втілював на папері, полотні чи фотоплівці.

Чудово володіє художник і жанром натюрморту. Прості й невибагливі, на перший погляд, квіти й фрукти під віртуозним пензлем митця дивним чином трансформуються в напрочуд гарні акварелі, графічні аркуші, декоративні картини, текстильні панно. Особливою стала для Олександра Федоровича робота «Хліб», що, як сама Земля, у високому змісті цього слова, надихала його в тяжкій недузі, даруючи світлу надію на радість і щастя.

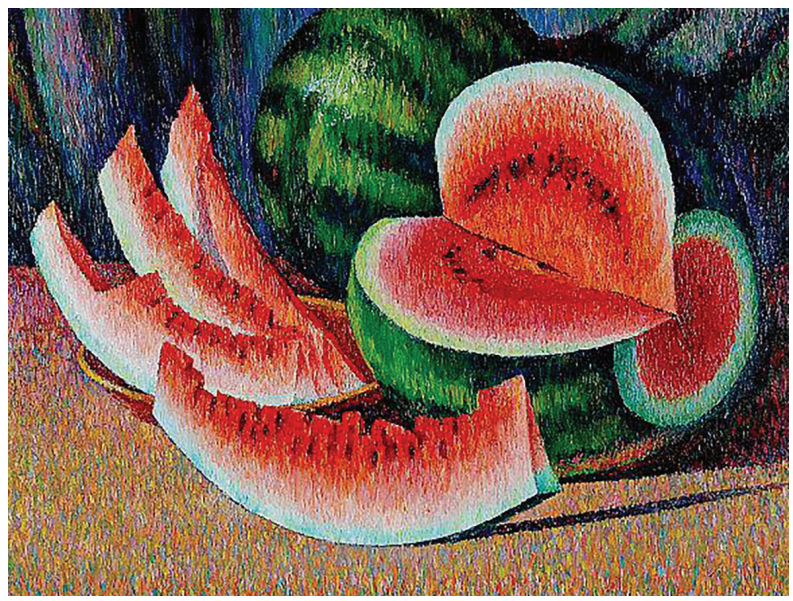

Одна з ключових у доробку художника – картина «Калинове сяйво». Намальована понад чверть століття тому, ця робота символізує отримання нашою країною державної незалежності. Образи калини-України та білих, чистих птахів, які в народній традиції з давніх давен ототожнюються з прагненням до свободи, є в сюжеті головними. Композицію зображено на тлі церковних маківок.

Професійний митець Олександр Брєскін є членом Київської спілки художників книги та Професійної спілки художників-графіків міста Києва. Нагороджений пам'ятною медаллю до 1500-річчя Києва. Йому присвячено один із розділів книги «Художники нашого часу». На міжнародному каналі УТР транслюються документальні фільми про творчість О. Брєскіна «Гармонія осяяних кольорів» і «Кольори моїх стежин». А що вже казати про кількість журналістських публікацій у газетах, журналах і каталогах про нього!

А ще він – учасник численних творчих проектів. Володар першої премії Київського міського художнього конкурсу. Призер Всесоюзного конкурсу плакатистів Радянського комітету захисту миру. Видав набір листівок «Мій друг фломастер» із авторськими малюнками. Також опубліковано поштову марку з репродукцією картини Олександра Брєскіна «Софія Київська». Кілька колективних і безліч чудових персональних виставок у мистецьких галереях і музеях в Україні та за її межами.

Чудові твори талановитого митця зберігаються в приватних колекціях в Ізраїлі, Канаді, Сполучених Штатах Америки, Росії, Україні. Мистецькі збірки Національного художнього музею України, Музею українського народного декоративного мистецтва, що в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику, Музею історії міста Києва, Музею української діаспори, Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» в місті Батурині, що на Чернігівщині, також мають роботи художника.

– Мої вчителі – Сальвадор Далі й Марія Приймаченко, українські народні мелодії й джаз, гомін моря й шепіт листя, грайлива прозорість джерела й грізний гуркіт гірського потоку. Словом – увесь дивосвіт барвистого дійства, що зветься життям, – зізнається митець.

Наразі Олександр Брєскін повертається до творчої майстерні, аби готувати для нас, своїх шанувальників, нові роботи, сповнені оптимізму й дитинної щирості. Побажаймо авторові дедалі нових цікавих малярських знахідок!

«МАЛЕНЬКИЙ», АЛЕ Ж ЮВІЛЕЙ!

І що б, здавалося, п'ять років?.. Адже в такому віці людиною ще так мало зроблено, але… Якщо коротко про людей, котрі вже п'ять років поспіль роблять все так, щоби представити Україну в світі не лише гідною уваги, але й конкурентоспроможною, бо ідеться про команду генерального директора – художнього керівника Національної оперети України, народного артиста Богдана Струтинського.

Адже його колектив нещодавно вже відсвяткував свій перший, але дуже яскравий і переконливий ювілей – започаткованого і незмінно успішного Міжнародного музичного фестивалю O-FEST (оперета, опера, мюзикл).

До столиці свято і до участі в чисельних дійствах, які відбулись на різних фестивальних локаціях Києва та в містечку Буча, що неподалік столиці, приїхали учасники минулорічних фестивалів і ті, хто вперше став «о-фестівцем». Причарованими і сповненими позитивних вражень повернулися додому співаки з Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Грузії, Італії, Казахстану, Китаю, Литви, Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини, США, Швейцарії.

Поруч із ними на сцені - наші зірки Київської оперети. Та й не лише вони, адже у цьому фестивалі брав участь і переможець телепроекту «Шанс» Андрій Іщенко та надзвичайно колоритні й професійні колективи HeartBeart, JOIRA та Gypsy Lyre, які зібрали на Співочому полі столиці своїх шанувальників. Навіть попри те, що під час виступу цих артистів пішов дощ, публіка не лише не розійшлася, але й зігрівалась під їхні запальні номери танцями.

День перший O-FESTу відбувся в Бучанському міському парку, і виглядала ця подія дуже гідно, на рівні гарної європейського фестивалю. І ожила й завирувала територія парку пристрастями святкового дійства міжнародного масштабу. Тут можна було зустріти молодих батьків із дітьми, що весело перебігали з локації на локацію. Усі щасливо посміхалися ніби потрапивши на територію райського щастя, поспішаючи на локацію «Корабель», де відбулись яскраві виступи, присвячені ювілею заходу, що має дитячий вік. Там відбулась і квест-програма «На гостину до Країни чудес» та розважальне дійство від представників ЄС в Україні.

З посмішками та випромінюючи щастя – повернулися всі гості фестивалю після шоу «Еврика!» та циркової програми Smaile Circus. Скрізь і всюди в парку звучала музика та пісні. Своїми кулінарними талантами дивували відвідувачів представники ресторанів, які проводили майстер-класи і пригощали смаколиками. Ось приклад креативного підходу до організації свята, яке повинно залишити в душі кожного лише найкращі спогади. Ось локація «Під дубом». І що, здавалося б, оригінального? А під столітнім дубом виступали студенти Київського міжнародного університету «Творча майстерня Льва Сомова», які мають велику аудиторію шанувальників; резиденти комедійного шоу Underground Stand Up; талановиті учасники театру-студії «Ярмарок»; бандуристи з групи «Дивоцвіт»; а також артисти, які представили поетичну палітру фестивалю програмою «Червневі мелодії». Це, мабуть, щоб і сучасне та оригінальне укорінялося.

Завершився перший фестивальний день у Бучі грандіозним концертом, який нагадав мені про давні спогади від перебування в Сан-Ремо. «І чим гірше? А чи не краще тут?..» – подумалося, коли з насолодою слухала і дивилася на все, що відбувалося на сцені й довкола.

А гала-концерт в опереті!

Тож з «Корабля», на якому надзвичайно зворушливо «посвячували» в шанувальники O-FESTу п'ятирічних гостей фестивалю, – і до широких горизонтів міжнародного масштабу вже проглядається далекий… але такий привітний горизонт.

Леся САМІЙЛЕНКО

СВЯТ БАГАТО НЕ БУВАЄ

Віднедавна про подорожі без віз українцям і не мріялося, якщо йшлося про поїздки до європи. Але ж подорожі Україною – не менш цікава історія, до того ж, коли йдеться про мандрівки в казкову країну Фестивалію.

Леся САМІЙЛЕНКО

Шлях до неї знають усі, хто хоче хоча б день-два побути серед своїх однодумців і навіть суперників у сенсі конкурсної боротьби за здобуття звань таланту того рівня, який визначає професійне журі. Звичайно!

У цій розповіді – про все почуте і побачене мною протягом декількох місяців поспіль. Ітиметься про фестивально-конкурсні враження, котрі для людини, яка їх накопичує, стають тими крилами і тим стимулом до позитивних роздумів, що додають сил розправити плечі й упевнено крокувати далі… Адже шлях долає той, хто йде, а коли ти впевнений у правильності свого вибору, то всі негаразди і прикрощі розступаються перед тобою неспроста.

«Ми йдемо!..» – пригадується пісенька юної Марії Бурмаки, якою вона переконливо заявила про поступ молодого і зовсім відмінного від минулих часів покоління європейців, що живуть і виховуються в Україні. І все, про що мовитиметься далі, стосується саме такої молоді. Адже ті, хто приділяє особливу увагу духовному розвитку і таланту, як правило, стають успішними громадянами у будь-якій галузі державотворення. Вони – яскраві, впевненіші за інших і – в хорошому сенсі цього слова – впертіші, бо мають добру звичку змагатися за найкращий результат.

Тож, маючи переконання, підтверджені багатолітнім досвідом роботи у сфері фестивального руху, завжди вклонялася і високо цінувала роботу людей, котрі організовують і проводять фестивалі й конкурси для дітей та юнацтва, вкладаючи у цю справу всю душу. Не знаю, чи є ще більш благородна справа, яка спроектована на успішне майбутнє держави. Тому і не втомлююсь писати про цих людей та їхню справу. Як кажуть, добра багато не буває, як і свят.

А от із культурою святкування у нас поки ще не все гаразд, адже повне нерозуміння важливості цієї справи мало негативний відгомін навіть у найвищих сферах законодавчої та виконавчої влади. Якщо пригадати невіглаську реакцію «борців за економічний розвиток» держави, коли вони почули про наміри збільшити фінансування на фестивальні проекти… Як кажуть, без коментарів, бо ці особи не мають уявлення про те, які кошти виділяє кожна розвинена і цивілізована держава на подібні заходи, і як із цим питанням убого і скупо в Україні.

В порівнянні і без цифрової точності про це можна сказати одне: якщо в Польщі, Німеччині… і аж до США ця справа підтримується на 100%, то в Україні – у кращому випадку на 10%. Але в цивілізованому світі навіть не державне забезпечення дає добрий результат, а глибоке розуміння важливості підтримки, в тому числі й фінансової, з боку державників-патріотів, які хочуть і самі жити у щасливій країні, і людям дати змогу відчути себе такими. А це відчуття може забезпечити лише святковий настрій.

Мабуть, саме тому в усіх цих країнах діє закон про меценатство. Він іще років з двадцять тому був розроблений і нашими депутатами, які розуміли, як можна на законодавчому рівні грамотно й успішно підтримувати і розвивати цю сферу діяльності в державі, що заявила про своє бажання піднятися з колін. Якось тугенько цей процес відбувається, і доленосний закон досі «не на часі». Тобто, якщо погодитись із тим, що духовний розвиток дітей та молоді – справа другосортна, то… нічого, крім негативу та воєн, у суспільстві, яке засліплене злобою та пошуком ворога, ніколи не відбудеться.

Не знаю, яких іще аргументів та фактів вимагає підтвердження моїх переконань, тому піду шляхом, яким із піснею і посмішкою крокую, та переконую у його правильності більшість моїх однодумців. Тобто розповім про тих, хто робить цю високу справу і час від часу збирає на своїх фестивалях сотні щасливих, талановитих, успішних дітей та молодь, яка визначає свою долю і вибір професії саме завдяки участі в конкурсах і фестивалях.

БАГАТОГРАННІСТЬ ДОЛІ І ТВОРЧОСТІ

Недавно прочитав у періодиці, що серед відзначених державними нагородами з нагоди Дня Конституції є і мій земляк з міста Ічні на Чернігівщині, колега по літературній праці, заслужений працівник культури України, письменник, почесний громадянин рідного міста – Станіслав Маринчик.

І відразу пригадалось, як минулого року в Національній спілці письменників України ми проводили зустріч з Ічнянським районним об'єднанням «Криниця», яке очолює С. Маринчик. Прибули столичні літератори, журналісти, ветеран сучасної прози, Герой України Юрій Мушкетик, академік Микола Жулинський, представники Чернігівського земляцтва в Києві на чолі з заступником голови Миколою Вощевським. Невдовзі твори літераторів, які виступили тоді, були надруковані в газеті «Літературна Україна».

Літоб'єднання випускає журнал. Серед його учасників уже кілька членів Спілки письменників, а також чимало тих, які можуть у майбутньому поповнити спілчанські лави. Взагалі, багато з того, за що береться у питаннях української культури і рідного слова Станіслав Гаврилович, переростає з районного масштабу

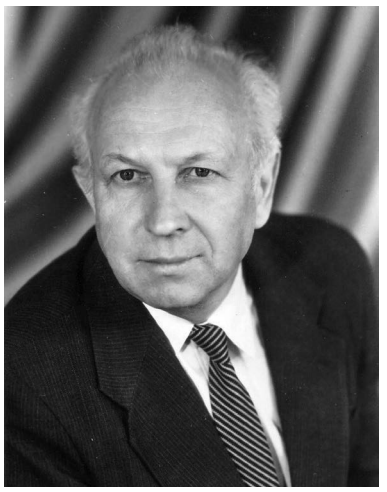

Станіслав Маринчик

до значно більших обширів. Він був одним із наполегливих ініціаторів спорудження пам'ятника видатному скульптору Мартосу, який народився в Ічні; а також письменникам-ічнянцям, класикам української літератури Степану Васильченку та Василю Чумаку; гетьману часів українського відродження початку XX століття Павлу Скоропадському, дід якого Іван Петрович створив дивовижний, один з найкращих у Європі дендропарк «Тростянець», що і сьогодні завдяки нашим подвижникам культури тішить око сучасника.

Дитяче захоплення майбутнього письменника фільмами, побаченими у міському клубі, переросло в професію – Станіслав Маринчик став кіномеханіком. Пізніше завідував районною фільмотекою, очолював дирекцію кіномережі. Той досвід, гадаю, дуже став у нагоді під час написання кіноповісті «У нас в Озерах».

Подвижник створив у рідному місті дві аматорські кіностудії – «Співач» та «Заспів», котрі з часом були удостоєні звання народних.

Близько двадцяти кінопортретів земляків та фільмів на інші теми відзняв С. Маринчик як кінорежисер. Серед найбільш хвилюючих – про народного майстра Антона Штепу та художника Василя Швидченка. Пригадуються численні статті у пресі, ліричні поезії з глибокою любов'ю до родини, батьків, рідного краю.

А все ж найповніше досвід і художня уява Станіслава Маринчика втілені у його новелах, оповіданнях, повістях, романах. Тут ми зупинимось на «малій» прозі автора, що цікава й сюжетними лініями, і багатоплановістю характерів, розумінням часом хиткої межі між добром і злом, а інколи – такою оголеністю людської правди, за якою постають проблеми цілої епохи.

Хлопчик в оповіданні «Срібний мерседес» обмалював капот, бо думав, що то автомобіль його кривдника. Справжня власниця дорогого авто боляче його покарала. На гнів хлопчикового батька, скаліченого колишнього воїна-афганця, її немовби словесно «прорвало»: «Кажеш, я там не була? А цей магазин, а всі мої магазини з неба звалились? Я там через усе те, що маю, не тільки втратила цноту, а вже ніколи не стану матір'ю. За все це й зробили мене завмагазином... Я продавала бензин, солярку і наркотики...» Є тут над чим подумати й сьогодні… Про коріння біди…

Не залишає байдужим і оповідання «Хрест милосердя». У ньому йдеться про фашистську окупацію. Ольга, боєць партизанського загону, стає донором для смертельно пораненого молодого німецького лейтенанта – і він виживає. Командування вдячне, бо той німець знав багато секретів. На це не зважився більш ніхто – чи то з ненависті до ворога, чи то з інших причин. У читача може з'явитися думка: а якби він не знав тих секретів, або відмовився розповісти? Отож-бо й воно... Автор залишає це на самостійний роздум і розвиває фабулу миролюбну, майже ідилічну. Глибоко вдячний сивочубий німець виявився порядною людиною: приїжджає з членами родини до Ольги через півстоліття. І так вдало, невимушено це описано в оповіданні, що віриш всім тим почуттям, від них тепліє на душі. Така сила художнього слова, авторське бачення прощення, рух у бік добра.

В оповіданні «Бабине літо» йдеться про молоду сільську родину. Іван був ліквідатором аварії на Чорнобильській АЕС. Почалися проблеми зі здоров'ям, став нервовим. У мить розпачу відрубав собаці хвіст: той не встеріг, коли з двору вкрали мотоцикл... Після взаємних сварок з дружиною, образи тихцем пішов з дому. Повернувся… через кілька років, а в дворі побачив коляску з дитиною. Він те пробачив дружині, прийняв дитину як рідну…

Цікавими, глибокими є повісті «Полустанок смерті», «А чи винен Бог», романи «Днів і ночей таємниці», «Срібне весілля».

Широко відомим твором С. Маринчика стала книга про славних людей Ічнянщини «Сузір'я талантів», що вже витримала кілька перевидань. Скільки великих імен на відносно невеликій за територією Ічнянщині! І про них – захоплюючі розповіді в цій книжці. Це скульптор І. Мартос, композитор Л. Ревуцький, письменники О. Стороженко, В. Чумак, С. Васильченко, А. Дрофань, наші сучасники – народні артисти В. Пархоменко, В. Буймістер та інші.

На життєвому календарі Станіслава Маринчика, члена національних спілок письменників, кінематографістів, журналістів, – 80 років. Та у світлому просторі рідної культури та вкраїнського слова йому пишеться легко, почувається молодо… І хочеться побажати дорогому землякові нових звершень на цій вічній, благодатній і нелегкій дорозі.

Станіслав ШЕВЧЕНКО,
заслужений діяч мистецтв України

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА КОБЗАРЮ ВІКТОРУ ЛІСОВОЛУ

15 липня у Вишгороді встановлено меморіальну дошку відомому бандуристу, композитору, заслуженому працівнику культури України Віктору Лісоволу, який проживав у місті з 2007-го по 2013 рр. На відкритті були присутні та виступили: голова Вишгородської РДА Вячеслав Савенок, поет-пісняр, народний артист України, поет Вадим Крищенко, народна артистка України, волонтер Світлана Мирвода, ансамбль «Козацькі забави», під керівництвом народного артиста України Андрія Вереса, хор «Золотий вік» (м. Вишгород), хор «Гомін» ім. Леопольда Ященка (м. Київ), письменник Роман Коваль, кобзарі і бандуристи: Тарас Силенко, Віталій Мороз та Олександр Гончаренко, меценати Валерій Виговський та Анатолій Козачок, донька дружини кобзаря, режисер театру Патімат Мірзоєва, вишгородські просвітяни Сергій Прокопенко та Галина Дмитренко, радник голови Вишгородської РДА Стефанія Сідляр. Відкривали меморіальну дошку поет-пісняр і друг бандуриста-композитора – Вадим Крищенко та відомий громадський діяч і меценат багатьох патріотичних проектів Валерій Виговський.

Найвідоміша пісня написана Лісоволом – «Наливаймо, браття, кришталеві чаші» – на слова Вадима Крищенка. Під марш, покладений на її мелодію, крокує сучасне українське військо. Без дозволу авторів Єжи Гофман використав її у фільмі «Вогнем і мечем». Тож хоч стрічка від прокату й отримала мільйонні статки, українському бандуристові, окрім морального задоволення, нічого не дісталося. Загалом кобзар Лісовол створив понад 70 власних мелодій. Серед його творчої спадщини такі знані думи на історичні теми, як : «Ой під лісом та під Лебедином», «Про Абазина», «З Полтавського бою», «Ой повійте, вітри, з далекого краю», «Дума про отамана Зеленого», «Кричать сичі та чорний ворон кряче», «Скільки літ Вкраїна-мати…», «Вставай, народе», «Як рушали козаченьки» та інші.

Зліва направо: бандурист Віталій Мороз, письменник Роман Коваль, поет-пісняр Вадим Крищенко, кобзарі і бандуристи Тарас Силенко та Олександр Гончаренко біля відкритої щойно меморіальної дошки відомому бандуристу-композитору Віктору Лісоволу

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

БАГАТА НА ТАЛАНТИ ЗЕМЛЯ БРУСИЛІВСЬКА

Володимир Святненко – лауреат Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, літописець Брусилівщини. З-під його пера вийшли книжки, що розповідають про героїчні й трагічні сторінки минулого. Ці видання стали навчальними посібниками у школах та вишах України.

Володимир Святненко і співачка Ольга Скуратівська під час презентації

Ось знову перед нами нова книжка Володимира Святненка – «Брусилівщина в іменах». То задушевна розповідь про видатних людей рідного краю, чим вони прославилися й прославляють Брусилівський район Житомирської області. Основу книги складають нариси про артистів театру і кіно, режисерів, театрознавців, музикантів, співаків, художників, написані автором як «з нуля», так і на основі текстів, створених раніше відомими письменниками, журналістами та громадськими діячами. Тому невипадково голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський та очільниця Житомирської обласної організації Спілки письменників України Світлана Гресь висловили доцільну і слушну думку про вступ Володимира Святненка до Національної спілки письменників України.

Із творчим успіхом привітав автора книжки «Брусилівщина в іменах» давній шанувальник творчості В. Святненка, знаний в Україні краєзнавець, головний редактор всеукраїнської газети «Культура і життя» Євген Букет.

Певне, варто згадати заслуженого артиста УРСР Валентина Швиденка, уродженця села Соболівки. Нелегке життя йому судилося, але пісня допомагала у житті, наснажувала душу. У 1962 році Валентин Тарасович став хормейстером новоутвореного хору «Дарничанка» при Будинку культури Київського комбінату штучного волокна. У 1994 році він відійшов за вічну межу. Але пісні, які благословив на життя В. Швиденко, і сьогодні звучать у серцях і душах всіх, хто спраглий до щирого українського слова.

І ось на сцені Брусилівського будинку культури – знана в усій Україні «Дарничанка». І якої то втіхи й щастя зазнали в залі, коли наші гості заспівали відому українську пісню «Ой, чий то кінь стоїть…» І не було жодного, хто б не долучився до хорового співу «Дарничанки». Співала Брусилівщина – батьківщина Валентина Швиденка.

Далеко не вперше у Брусилові – естрадна співачка, композитор, телеведуча, народна артистка України Алла Попова. Сюди, у Морозівку, вона приїжджає до своєї неньки Ніни Олександрівни. І як зворушливо й задушевно заспівала Алла Попова відому пісню на слова Вадима Крищенка, присвячену найдорожчій у світі людині – матері. Вже потім, коли ми розговорилися, вона розповіла про свою щиру дружбу з моїм давнім приятелем, поетом-піснярем Вадимом Крищенком, з котрим, дасть Бог, зустрінемося в Києві.

Заслужений народний ансамбль пісні і танцю України «Дарничанка»

І знову пісні. Виконує Тамара Царенко, артистка хору Національної опери України імені Тараса Шевченка. Ще недавно до її талановитого голосу зачаровано прислухався мальовничий куток села Високого. Тут, на Дубовці (а так називалася ця вулиця), – як джерельні струмочки, даленіли пісні Тамари Царенко, від чого блакитнішало небо і ширшали довколишні доли.

На районній сцені – Тамара Василівна. На найвищих регістрах таланту співачки дзвенить нам усім близьке до болю «Як тебе не любити, Києве мій». І знову зал вибухнув щирими оплесками. А в очах співачки – з'явилися сльози…

Алла Попова

Недаремно кажуть: над творчими людьми невладний час. Повною мірою це розумієш, дивлячись на чарівну Ніну Жукову, яка у складі Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок» уже понад тридцять років збагачує своєю пісенною творчістю мистецький простір. А народилася й виховувалася юна Ніна, сьогодні заслужена артистка України, в селі Покришів, у співучій родині. Адже гарний голос мала і мама майбутньої артистки Ганна Слободенюк. Від народження маленька Ніна чула її колискові та народні пісні. Вони і досі звучать у виступах Ніни Степанівни. Ніна Жукова – жінка з великим серцем, любов'ю до родини, до рідного краю, до України. У важкий для нашої держави час артистка за свої кошти виступала перед українськими воїнами на передовій, у зоні АТО. Про свій біль і тривогу, про майбутню долю України, про долю захисників нашої Вітчизни – сповідувалася у своїх піснях Ніна Степанівна.

Далеко не вперше на районній сцені – відомий поет-пісняр, музикант, композитор Василь Джунь з Долинівки. Тут він не раз виступав зі своїми піснями, дарував сольні пісенні альбоми, які творчо використовуються аматорськими колективами України. Василь Іванович потішив земляків своїми ліричними і жартівливими піснями.

Пам'яті театрального і телевізійного режисера, заслуженого артиста України Володимира Савченка присвятили відому в Україні пісню «Калинові острови», задушевно і майстерно виконану аматорським вокальним ансамблем «Чарівниця» Брусилівського будинку культури.

Тамара Царенко

Присутні з великим інтересом проглянули фрагменти з відомих кінострічок, у яких знімалися наші земляки, знані артисти Станіслав та Микола Боклани, Поліна Нятко, Петро Савченко.

Щедрими оплесками нагороджували начальника відділу культури райдержадміністрації Валентина Коваля. Його пісні – то золотий голос мистецького фонду Брусилівщини.

«Такого ще не бачили у Брусилові, – ділиться думками вчителька Світлана Сафронова. – Я не помітила байдужого. А мій давній знайомий Василь Цюпа був у захваті від почутого й побаченого. Я пишаюся тим, що моїм учнем був Володимир Святненко».

А ще слід додати, що до видання книжки Володимира Святненка долучилися меценати, відомі на Брусилівщині люди: Н. Рафальська, М. Оніщук, С. Кізін, М. Рудченко, П. Боровий, М. Козар, А. Дорогін, А. Максименко, С. Вареник, В. Черкасенко, В. Слободенюк, В. Балибердін, П. Хміль, М. Компанець. Вони вже не вперше фінансово підтримують творчих місцевих авторів і самодіяльних артистів. Мимоволі згадується відомий український меценат Чикаленко, який казав: «Легше любити Україну до глибини своєї душі, ніж до глибини своєї кишені».

Василь СТАШУК,
письменник, лауреат премії Івана Огієнка

Фото Юрія ПАСІЧНИКА

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ
№ 29 (4756), 21 липня 2017 р.
Виходить із 7 жовтня 1923 року.
Свідоцтво про реєстрацію КВ № 1026 від 26.10.1994 р.
Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети
Головний редактор: Євген БУКЕТ

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498–23–62, cultandlife@gmail.com
Видавець: Національне газетно-журнальне видавництво
Генеральний директор: Андрій ЩЕКУН
Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498–23–65
Дизайн та верстка: Сергій ЗАДВОРНИЙ

Поліграфічний комбінат: ТОВ «Типографія "Від "А" до "Я"» м. Київ, вул. Колекторна, 38/40. Тел.: (044) 563–18–04, 562–28–51
Розповсюдження і реклама:
Тел.: +38 (044) 498–23–64; +38 (097) 111–17–56
Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд. Вміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо інше не вказано стосовно конкретного матеріалу.
Передплатна ціна на 2017 р.:
3 місяці – 59,81 грн; 6 місяців – 138,54 грн.
Передплатний індекс: 60969
ISSN 2519-4429
Наклад 5 000
Ціна договірна
CC BY «Культура і життя», 2017